

Tartu Universitet
Fakultetet for Kunst og Humaniora
Institut for fremmedsprog og kulturer
Afdeling for skandinavistik

(Dansk sprog og litteratur)

Er ”hygge” uoversættelig?
Om oversættelser af ”hygge” mellem dansk og estisk
Bachelorprojekt

Helene Maria Kikas
Hovedvejleder: Mie Mortensen
Medvejleder: Øyvind Rangøy

Tartu
2023

Indhold

1. Introduktion	4
2. Baggrund	6
2.1. Hvad er hygge?.....	6
2.1.1. Hvordan opfattes hygge udenfor Danmark?	7
2.2. Er hygge et særligt ord?	8
2.3. Uoversættelighed.....	9
3. Teori	10
3.1. Hvad er oversættelse?.....	10
3.2. Oversættelse af kulturspecifikke ord.....	11
3.3. Er ”hygge” et problematisk ord at oversætte?.....	13
4. Metode	14
4.2. Empiri og oversættere	14
5. Analyse	16
5.2. Eksempler på oversættelse fra dansk til estisk	16
5.2.1. Oversættelse af adjektivet ”hyggelig” i kontekst	17
5.2.2. Oversættelse af verbet ”at hygge (sig)” i kontekst.....	21
5.2.3. Oversættelse af substantivet ”hygge” i kontekst	24
5.3. Eksempler på oversættelse fra estisk til dansk	25
5.3.1. Oversættelse af estiske udtryk til ”hyggelig” i kontekst	26
5.3.2. Oversættelse af estiske udtryk til ”at hygge sig” i kontekst.....	28
5.3.3. Oversættelse af estiske udtryk til ”hygge” i kontekst	29
5.4. Sammenligning af oversættelserne mellem dansk og estisk	30
6. Diskussion og konklusion	33
Resümee	35

Litteratur	37
Bilag 1.....	40
Bilag 2.....	52
Bilag 3.....	54
Kinnitus töö iseseisvalt kirjutamise kohta.....	55
Lihtlitsents	56

1. Introduktion

Oversættelse er tæt forbundet med kultur. For at oversætte en tekst fra et sprog til et andet skal man forstå både sprog og kultur og deres sammenhæng. I dag er oversættelsesstudier i høj grad optaget af oversættelse af kulturspecifikke udtryk: ikke alle udtryk og begreber har en bestemt ækvivalent på målsproget, men kan oversættes som kontekster og ikke bare ord.

På dansk findes der et sådant kulturspecifikt begreb, som kan bruges om behagelige og socialt vellykkede situationer, nemlig ”hygge”. Den Danske Ordbog foreslår nogle ord som tilnærmelsesvis minder om ”hygge” og ”at hygge”: stemning, hyggestemning, atmosfære, fred, have det godt og nyde livet (DDOa). ”Hygge” er et hyppigt brugt ord på dansk og en del af daglig tale, men ses som et svært udtryk at oversætte til f.eks. engelsk og estisk, fordi der ikke findes en direkte ækvivalent på disse. Det vil imidlertid ikke sige, at udtrykket ikke kan oversættes, eller man i lande uden for Danmark ikke føler eller kan udtrykke begrebet ”hygge”.

Der er ikke før blevet forsket i oversættelse af begrebet ”hygge” mellem dansk og estisk. Min opgave ser derfor på, hvordan udtrykkene ”hygge”, ”hyggelig” og ”at hygge sig” oversættes til estisk i forskellige kontekster, samt om der findes et mønster i disse kontekster. Desuden undersøger jeg, hvilke estiske udtryk er oversat til dansk som ”hygge”, ”hyggelig” og ”at hygge sig”.

Jeg valgte en oversættelsesteoretisk undersøgelse af begrebet ”hygge” som mit forskningstema pga. mine egne oplevelser og indtryk fra Danmark. Da jeg var på udveksling i Aarhus i foråret 2022, noterede jeg mig, at ”hygge” er en integreret del af dagligsproget og den danske mentalitet. Derfor slog det mig, at en undersøgelse af oversættelse af ”hygge” være nyttig for estere, som beskæftiger sig med dansk.

I min erfaring kan danske udtryk med udgangspunkt i ordet ”hygge” ikke bare oversættes til ”hubasus, mõnu,” som der står i den danske-estiske ordbog. Min hypotese er derfor, at ”hygge” i nogle kontekster skal oversættes anderledes, dvs. at ”hygge”’s semantiske felt er breder end ”hubasus, mõnu“ og oversættelsen afhænger af konteksten.

Formålet med opgaven er at svare på følgende spørgsmål:

- Hvilke estiske ord udtrykker ”hygge”, ”hyggelig” og ”at hygge sig” på estisk i oversættelser fra dansk til estisk?
- Hvilke estiske udtryk oversættes til ”hygge”, ”hyggelig” eller ”at hygge sig” på dansk?
- Hvordan bestemmer forskellige kontekster oversættelsen af ”hygge”, ”hyggelig” og ”at hygge sig”?

Opgaven består af seks kapitler: baggrund, teori, metode, analyse, diskussion og konklusion. Som indledning til min analyse, vil jeg først give noget baggrundsinformation om ordet ”hygge” i dansk kultur, hvordan dette ord opfattes i udlandet samt om oversættelse af den slags kulturspecifikke ord, som hygge tilhører. Derefter opsummerer jeg de relevante teorier om uoversættelighed af denne type ord, og beskriver den metode og empiri, som jeg har anvendt i analysen.

2. Baggrund

I dette kapitel vil jeg forklare og definere hygge og dets forskellige aspekter. Desuden beskriver jeg forskellene mellem opfattelser af begrebet ”hygge” i og uden for Danmark. Jeg vil argumentere for, at ”hygge” ikke er uoversætteligt, og introducere uoversættelighedsbegrebet.

2.1. Hvad er hygge?

Begrebet ”hygge” er et fascinerende emne som kan undersøges fra forskellige vinkler, f.eks. sprogligt, kulturelt eller antropologisk. Selv om opgavens analyse fokuserer på udtrykkene ”hygge”, ”hyggelig” og ”at hygge sig” og deres oversættelser i den givne kontekst, er det værd at nævne, at hygge også er blevet et fænomen og koncept, især i udlandet. I opgaven bruges anførselstegn, når der tales om udtrykket ”hygge”. Når jeg refererer til hygge som et fænomen og koncept, er der ikke angivet nogle anførselstegn.

Med fænomenet hygge mener jeg i opgaven de aktiviteter eller situationer, som repræsenterer en vis stemning. Hygge er svært at definere, fordi det er mange ting, og kan opfattes på forskellige måder af forskellige mennesker. Det kan være f.eks. en god samtale, rare situationer eller aktiviteter, samvær eller en behagelig og fredelig stemning. Der er flere forskere, som er optagede af hygge og dets funktion i det danske samfund (Levisen 2012, Linnet 2011). Sprog- og kulturforsker Carsten Levisen (2012: 80) lægger vægt på det sociale samvær, når han definerer hygge: “The Danish word hygge designates a pleasant, attentive and relaxed mode of “togetherness”.” Sprogekspert Ole Lauridsen siger i et interview, at ”[h]yggen er en del af den danske folkesjæl. Danskere ved, hvad det er, uden måske at kunne forklare det. På engelsk er det svært at forklare det. Man skal være dansker for at forstå det [...]” (Møller 2016). Han tilføjer, at definitionen af hygge er individuel, men man kan sige, at det er ”sindstilstand bestående af ro og fred” (Møller 2016). Antropolog Jeppe Trolle Linnet (2011: 23) beskriver hygge som en tryk, lavmælt, intim form af socialisering, f.eks. som at tilbringe tid med familien eller venner, spille spil, snakke sammen med mad og drik. Hygge er sågar blevet kaldt “a quintessential characteristic of the small nation’s identity” (Breunig og Kallestrup 2020: 169), og er tæt knyttet til de danske sociale og kulturelle værdier (Levisen og Gast 2012: 81). Hygge

siger muligvis noget om den danske nation: man vil have det godt og rart, og ingen ønsker at skille sig for meget ud.

Hygge er en integreret del af forskellige sociale domæner f.eks. rekreation, sport, politik, national identitet, arkitektur og interiør design (Levisen og Gast 2012: 81). Dvs. at hygge foregår i vidt forskellige typer af situationer, f.eks. kan det være hyggeligt et sted både udendørs og indendørs, i fritiden men også på arbejdet. For danskere er hygge noget som er så nærværende, at “the ubiquity of the term, its embedded-ness in everyday life and its linguistic flexibility make it an experiential, but generally silent, witness of collective social practices that many see as a fundamental part of the Danish spirit or folkesjæl” (Breunig og Kallestrup 2020: 159).

Hygge i det danske samfund er noget helt naturligt, som man ikke tænker meget over. Som Levisen (2012: 81) siger: ”For speakers of Danish, there is something highly self-evident and taken-for-granted about hygge as a value in Danish everyday discourse.” Hygge er noget som danskerne er vant til og ikke aktivt bestræber sig på at skabe: hygge forgår i samfundet og sproget ubemærket og uundgåeligt.

2.1.1. Hvordan opfattes hygge udenfor Danmark?

Uden for Danmark og den dansktalende verden opfattes fænomenet hygge som noget helt særligt, og det er blevet til noget på linje med et koncept: ”En samling af idéer der ligger bag udformningen eller markedsføringen af et givet produkt, projekt el.lign.” (DDOb) Konceptet hygge adskiller fra fænomenet på denne måde, at konceptet er et bevidstgjort fænomen, dvs. at mens fænomenet i det danske samfund optræder naturligt og ubesværet, prøver konceptet af hygge nemlig at svare på spørgsmålene ”hvad betyder hygge egentlig?” og ”hvordan kan man have/skabe hygge?”. Denne diskussion finder for det meste sted uden for Danmark, hvor ”hygge” ikke er et integreret begreb i sproget.

Hygge har blevet virkelig populær uden for Danmark som et koncept eller eksportvare, der i sig selv repræsenterer skandinaviske værdier og den danske livsstil. Den danske hygge har opnået popularitet “in the laboratory of London publishing houses”, og derfra kom forlagene til at publicere en masse hygge-bøger, f.eks. ”Den lille bog om hygge: vejen til et hyggeligere liv” af M. Wiking og “Hygge: The Danish art of happiness” af M. Tourell Søderberg. ”Hygge” var ved at blive kåret til årets ord i The Oxford English

Dictionary. (Breunig og Kallestrup 2020: 159) Hygge er blevet til en trend, som ofte kun lægger vægt på få af de aspekter, som ”hygge” egentlig handler om: hygge uden for Danmark er kapitaliseret, koncentreret og der gøres en stor indsats ved at prøve at oversætte udtrykket (”usually settling on approximations like ‘cosiness’ or ‘togetherness’, or resorting to other language equivalents like the German *Gemütlichkeit* or Dutch *gezelligheid*”) (Breunig og Kallestrup 2020: 159).

Nu er hygge blevet kendt overalt, også i Estland, hvor bøger om hygge er blevet oversat til estisk (f.eks. M. Wikings ”Den lille bog om hygge”: ”Väike *hygge*-raamat: kuidas taanlaste kombel hästi elada“). Derudover findes der restauranter (Hügge restoran), butikker (Hygge Home) og forskellige produkter (f.eks. stearinlys), som bruger ”hygge” i deres brand.

2.2. Er hygge et særligt ord?

Som beskrevet i det foregående kapitel, er hygge noget særligt for danskerne i den forstand, at det har mange betydninger og forskellige funktioner i samfundet. Alligevel er ”hygge” et ord særdeles almindeligt i sproget, og det forekommer endnu oftere i former som ”hyggelig” og ”at hygge sig”. Det er rodfæstet i det danske sprog både leksikalsk, grammatisk og fraseologisk. Desuden er hygge så integreret i sproget, at det findes i de mest almindelige lingvistiske rutiner i hverdagslivet (Levisen og Gast 2012: 87). Det er derfor, at jeg vil argumentere, at hygge faktisk er også et vanligt begreb i det danske sprog, som godt kan oversættes.

Ifølge Linnet (2011: 23) er en vigtig side af ”hygge” dens allestedsværen: udtrykket har en sædvanlig og rituel brug, f.eks. siges ”Det var hyggeligt!” utroligt ofte efter en sociale situation, også selv om situationen måske var anspændt. Det danske sprog har været opmærksom på ”hygge”-konceptet, og derfor findes der mange forskellige leksikaliserede former af ”hygge”, som verber (hygge sig), faste udtryk (Hyg dig!), adjektiver (hyggelig), negerede former (uhygge), faste ordsammensætninger (hyggeonkel, julehygge), egennavne (Hyggebo) og sammensatte ord (fredagshygge) (Levisen og Gast 2012: 88–89).

Ifølge *Ordbog over det danske sprog* blev hygge først kendt i det danske sprog i slutningen af 1900-tallet, hvor substantivet ”hygge” betød ”pleje”, ”værn”, ”følelse af fred(elighed)”, ”tryghed” (ODS).

2.3. Uoversættelighed

Før oversættelsesstudier tog en ’kulturel drejning’ i midten af 1980’erne, hvor mange forskere i oversættelse begyndte også at fokusere på specifikke vanskeligheder omkring kulturspecifikke ord (Malmkjær 2005: 36), fandtes der mange meninger om uoversættelighed. For eksempel mener Catford (1965: 94) at ”[t]ranslation fails – or untranslatability occurs – when it is impossible to build functionally relevant features of the situation into the contextual meaning of the TL text”. De fleste sprogforskere, som beskæftiger sig med oversættelsesstudier, har en mening om, hvad man kan og ikke kan oversætte.

Mens nogle af forskerne har den ekstreme holdning, at uoversættelighed er et ægte begreb, synes andre, at uoversættelighed ikke burde være det store problem. Ifølge Klaus Mundt (2019: 64) er der forskere, som bruger uoversættelighedsbegrebet til at indikere en kløft mellem sprog og kultur, mens andre bruger det ”to question the feasibility of translation in the first place”. Han foreslår, at uoversættelighed fra en lingvistisk vinkel bare betyder, at der mangler tilsvarende terminologi eller strukturer mellem to sprog. Fra en kulturel vinkel, kan uoversættelighed betyde, at visse kulturelle begreber ikke kan forklares tilstrækkeligt på det andet sprog, fordi disse begreber ikke kan forstås uden for det kulturelle system, de tilhører, og fra en filosofisk vinkel, at oversættelse ganske vist er umulig. (Mundt 2019: 64)

3. Teori

Teorikapitlet giver en kort oversigt over oversættelse generelt, oversættelse af kulturspecifikke/særlige ord, og introducerer mit forskningsfelt mere specifikt, dvs. oversættelse af udtrykket ”hygge”, og hvorfor det ses som et ”uoversætteligt begreb”.

3.1. Hvad er oversættelse?

Oversættelse er blevet praktiseret siden 3000 f.Kr, men oversættelsesstudier udviklede sig først rigtigt i 1900-tallet (Newmark 1982: 3). I dag findes der mange forskellige slags oversættelsesteori og tilgange til oversættelse. Normalt menes der med oversættelse, at man oversætter fra et sprog til et andet sprog, den såkaldte interlinguale oversættelse som Eugene Nida (1964: 3) definerer som ”the interpretation of the verbal signs of one language by means of the verbal signs of another language”. Oversættelse mellem dansk og estisk er altså den form for oversættelse, som kaldes interlingual eller ”mellemsproglig” oversættelse.

Mere specifikt er der mange definitioner af denne slags oversættelse. I min opgave vil jeg definere oversættelse jf. Peter Newmark (1982: 7): ”Translation is a craft consisting in the attempt to replace a written message and/or statement in one language by the same message and/or statement in another language”. Oversættelse er altså en form for håndværk, som betyder, at oversætteren skal have evnerne og erfaringen til at genskabe budskabet på det andet sprog. Kulturer og sprog er komplicerede og ofte usammenlignelige størrelser, og derfor er dette ikke altid nemt. Normalt kommer der med oversættelse også en eller anden form for betydningstab, hvor budskabet i nogen grad oversættes enten for meget eller for lidt (Newmark 1982: 7).

I forbindelse med min opgave er en af de vigtigste begreber derfor ækvivalens – altså lighed mellem to sproglige enheder – og mere præcist tekstuel ækvivalens i oversættelsen, som er defineret på følgende vis af Catford (1965: 27): ”A textual equivalent is any TL [target language] text or portion of text which is observed on a particular occasion [...] to be the equivalent of a given SL [source language] text or portion of text.” En ækvivalent er altså et tilsvarende ord, udtryk, sætning eller større del af tekst som passer til det sprog, der oversættes til. Catford forklarer, at oversættelse er baseret på autoritet fra en

kompetent tosproget informant eller oversætter (Catford 1965: 27). Dvs. at oversætteren har ansvar for, hvordan teksten oversættes og om det virker godt i målsproget.

3.2. Oversættelse af kulturspecifikke ord

I oversættelsesstudier findes der flere forskellige tilgange til oversættelse. I forbindelse med min opgave har jeg set på to tilgange: den lingvistiske og den kulturelle tilgang. Mens den lingvistiske tilgang til oversættelse i en høj grad lægger vægt på de lingvistiske aspekter af originalsproget og den leksikalske ækvivalent på målsproget, fokuserer den kulturelle tilgang mere på den kulturelle kontekst, fordi sproget altid fungerer i en kulturel kontekst, selv om det selvsagt også er et sæt af grammatiske og leksikale niveauer. Leppihalme (1997: 3) beskriver den kulturelle tilgang: "Culturally oriented translation studies, then, do not see the source text (ST) and the target text (TT) simply as samples of linguistic material. The texts occur in a given situation in a given culture in the world, and each has a specific function and an audience of its own."

Jeg har valgt, at benytte den kulturelle tilgang, fordi den lingvistiske tilgang tilhører fortiden: den fokuserer på leksem-, syntagme- og sætningsplanet, men ikke på tekstuelle, stilistiske/æstetiske og kontekstuelle faktorer (Jansen 2010: 13). I opgaven er tekstuelle, stilistiske og kontekstuelle faktorer nemlig mit udgangspunkt for analysen, fordi at oversættelse gerne skal virke naturligt og forståeligt. Man oversætter ikke kun leksikalske ord, men også et budskab, som er kontekstafhængigt, dvs. at "the relationship between receptor and message should be substantially the same as that which existed between the original receptors and the message" (Nida 1964: 159).

Der er meget i sproget, som fremstår kulturelt specifikt for en nation, som allesammen bruger det samme sprog. Derfor kan man snakke om en modsætning mellem såkaldte kulturspecifikke ord og universelle ord, som har en ækvivalent på alle sprog, som f.eks. "stjerne" eller "at dø" (Newmark 1988: 94). De fleste kulturspecifikke ord er nemme at opdage i sproget, da de er associeret med et sprog, og ikke har nogen bogstavelig oversættelse i andre sprog, selv om de kan beskrives i almindeligt sprog (Newmark 1988: 95).

De kulturspecifikke ord er kun fuldt ud tilgængelige på modersmålet, men det betyder ikke, at man i andre kulturer ikke forstår begrebet (Urian 2020: 147). Hygge kan jo

referere til mange forskellige situationer, kan beskrives på forskellige måder, men på samme tid kan man ikke rigtigt sætte fingeren på, hvad det egentlig betyder. På estisk findes der mange forskellige ord og udtryk, som kan bruges til at oversætte udtryk ”hygge”, ”hyggelig” og ”at hygge sig”. Hvilken estiske ækvivalent oversættereren vælger, afhænger af kontekst og semantik. Ækvivalens i oversættelsesteori består ikke kun af grammatiske og leksikalske ækvivalenter. En tilstrækkelig oversættelse er én, som er pragmatisk og semantisk tilsvarende kildesproget (House 2006: 345).

Kulturbundne problemer med oversættelse ses som intralingvistiske og pragmatiske (Leppihalme 1997: 2). Pragmatik er studiet af meninger, som skabes ikke af det lingvistiske system, men formidles og manipuleres af deltagere i en kommunikativ situation (Baker 1992: 217). Ved pragmatik kan vi tale om begrebet kohærens, som betyder, at tekstens sammenhæng afhænger af konceptuelle relationer (Baker 1992: 217). Dvs. at kohærens skal sørge for, at teksten forstås og giver mening i konteksten. I forbindelse med oversættelse af ”hygge” er det vigtigt, at oversættereren vælger en ækvivalent, som giver mening i konteksten, og det kommer an på sætningens pragmatiske og semantiske betydninger på estisk. Ækvivalenterne, som oversættereren bruger, skal give mening i forhold til ordenes og sætningens betydningsnuancer.

Mange forskere inden for oversættelsesstudier har interesseret sig for kulturens rolle ved oversættelse. Mona Baker (1992: 20) foreslår følgende definition af ikke-ækvivalens: ”Non-equivalence at word level means that the target language has no direct equivalent for a word which occurs in the source text.” Hun fokuserer også på forskellige slags ikke-ækvivalens, som kan ses i oversættelse, især ved oversættelse af kulturspecifikke ord. Desuden lægger hun vægt på, at oversættereren har et stort ansvar for, hvordan oversættelsen vil virke og hvilken ækvivalens, der skal være. Der findes forskellige typer og niveauer af vanskelighed ved oversættelse af ord, som ikke har en præcis ækvivalent (Baker 1992: 20). Oversætterens valg afhænger af en række faktorer, som er lingvistiske (f.eks. kollokationer og idiomer) og ekstra-lingvistiske, men også kontekstuelle (Baker 1992: 17).

Baker (1992: 21-26) foreslår mange og nogle gange overlappende typer af ikke-ækvivalens på det leksikalske niveau (Bilag 3), som kan forårsage problemer ved oversættelse. Ved oversættelse af ”hygge” er de mest relevante typer af ikke-ækvivalens:

(1) "The source-language concept is not lexicalized in the target language"; og (2) "The target language lacks a superordinate (dvs. paraplybegreb)" (Baker 1992: 21-22).

3.3. Er "hygge" et problematisk ord at oversætte?

Som beskrevet før, er hygge mange ting, og det kan ikke defineres på en simpel måde. Levisen (2012: 82) siger: "From a translational point of view hygge is notoriously problematic". En af forklaringerne på dette er, at "hygge"-begrebet ses som et "rolled together" koncept (Levisen og Gast 2012: 82). Andre skriver "[Hygge] is a sense of comradeship, conviviality, and contentment rolled into one" (Dyrbye et al. 2005: 7, i Levisen og Gast 2012: 82).

En anden forklaring til, hvorfor ses "hygge" som, et "uoversætteligt" udtryk kan være, at det virker som et paraplybegreb (Baker 1992: 22) i det danske sprog, og er fraværende i andre sprog: danskerne forstår godt, hvad der menes med ordet, og de behøver ikke nogen uddybende forklaring, men i andre sprog er der mange snævrere betydninger, som hører under paraplybegrebet.

Under begrebet "hygge" findes der mange forskellige synonymmer på estisk. Synonymi er svært at beskrive fra det sproglige synspunkt, og det er tæt forbundet med intuition som vi bruger at adskille betydningerne, som næsten betyder det samme men ikke helt (Pajusalu 2009: 147). Dvs. at det også er vigtigt, at oversætteren har en god intuition omkring målsproget, for det er bestemt ikke alle synonymmer, som betyder det samme. Der findes to forskellige slags synonymmer: fuldstændige synonymmer og delvise synonymmer. Fuldstændige synonymmer betyder identisk det samme og kan derfor udskiftes med hinanden i alle kontekster, hvorfor sprog har få af disse. Delvise synonymmer betyder næsten det samme, men med disse kan man, når man kender sproget godt, se store forskelle. (Pajusalu 2009: 148)

4. Metode

Opgaven analyserer oversættelser af udtrykkene ”hygge”, ”hyggelig” og ”at hygge sig”. I analysen fokuserer jeg på både oversættelser fra dansk til estisk og fra estisk til dansk. Analysen er kvalitativ, eftersom at jeg analyserer eksemplerne og deres kontekster og semantiske betydninger. I den første del analyserer jeg de forskellige kontekster ”hygge”, ”hyggelig” og ”at hygge sig”, som bruges i den danske tekst og hvordan sætningerne er oversat. I den andre del gør jeg det samme, men eksemplerne er på oversættelser fra estisk til dansk. I den sidste del af analysen fokuserer jeg på de forskellige kontekster og overlap af ækvivalenter i konteksterne.

Jeg sat eksemplerne ind i et Excel-ark, som udgør mit eget korpus. Korpuset består af 9 bøger med i alt 57 forekomster (sætninger fra bøgerne) af udtrykkene ”hygge”, ”hyggelig” eller ”at hygge sig”: 32 i de danske originaltekster og 25 i oversættelserne fra estisk til dansk.

4.2. Empiri og oversættere

Empirien består af i alt 9 bøger: 5 danske bøger med deres estiske oversættelser og 4 estiske bøger med deres oversættelser på dansk. Alle bøger er romaner af estiske eller danske forfattere udover Ilmar Taskas ”Større end livet”, som er en novellesamling. Filerne af bøgerne har jeg fået tilsendt af forlaget Varrak og oversætter Birgita Bonde Hansen. Da at ikke var nemt at finde materialer med elektroniske filer på både dansk og estisk, er mit valg af empiri helt tilfældig, og kom an på, hvilke materialer forlaget og oversætteren kunne dele. Desuden er empirien begrænset og analysen af oversættelserne giver ikke en bred oversigt over forskellige oversætteres måde at oversætte, fordi alle de estiske bøger er oversat til dansk af én oversætter.

Bøgerne, som er oversat fra dansk til estisk, er:

- 1) *Logbog fra et livsforlis* af Erik Valeur (oversat af Jaan Pärnamäe) er en fabel, en samtidsfortælling og en thriller, der handler om en gammel dames forsvinden;

- 2) *Hvad himlen kan fortælle os* af Gertrude Kiel (oversat af Eva Velsker), er en børneroman, som handler om 8-årige William og hans tante Gunvor. Den fortæller historier om videnskabens verden;
- 3) *Sekten* af Michael Katz Krefeld (oversat af Minna Salmistu) er den tredje bog i serien om privatdetektiven Ravn og en sag om en sekt;
- 4) *Det europæiske forår* af Kaspar Colling Nielsen (oversat af Eva Velsker) er en kontroversiel fortælling om fire mennesker og Europas forfatning i begyndelsen af et nyt årtusind;
- 5) *Den blå digters kone* af Lone Theils (oversat af Eva Velsker) er andet bind i Lone Theils' krimi-erie om Nora Sand.

Bøgerne, som er oversat af Birgita Bonde Hansen fra estisk til dansk, er:

- 1) *Samueli võlupadi (Simons magiske pude)* af Kristiina Kass er en børnebog, som handler om Simon og hans magiske pude;
- 2) *Parem kui elu ja lühijutte (Større end livet)* af Ilmar Taska er en novellesamling med 13 noveller;
- 3) *Eesti ümberlõikaja (Vi der skal dø hilser dig)* af Mihkel Mutt er et skønlitterært essay, som handler om Vesteuropas forandringer pga. migration, identitetskriser og Estlands fremtid;
- 4) *Mees, kes teadis ussisõnu (Slangehvisleren)* af Andrus Kivirähk er en roman om et skovfolk og deres venskab med slangerne i udkanten af middelalderens kristne Europa.

5. Analyse

I det følgende analyserer jeg oversættelserne af ordene ”hygge”, ”hyggelig” og ”at hygge sig” fra dansk til estisk og omvendt. Jeg har udarbejdet skemaer, som viser forekomsten af ækvivalenterne statistisk, og som jeg bruger til at forstå frekvensen af visse typer oversættelse. Jeg analyserer eksemplerne også enkeltvis og i kontekst med udgangspunkt i stilistiske og kontekstuelle faktorer.

5.2. Eksempler på oversættelse fra dansk til estisk

I alt er der 25 forekomster af adjektivet, to af substantivet og fire af verbet. Som det ses i tabel 1, forekommer adjektivet ”hyggelig” oftest i bøgerne. En af eksemplerne er kategoriseret ”ingen ækvivalent”, fordi verbet ”at hygge sig” er semantisk fraværende i den estiske oversættelse. Ækvivalenterne er sat i tabellen i en alfabetisk rækkefølge.

Ækvivalent/ord	”Hygge”	”Hyggelig”	”At hygge sig”
Ajaviide, hubasus	1		
Hubane		1	
Hubasus	1		
Lõbutsema			1
Mugav		1	
Mõnulema			1
Mõnus		10	
Mõnusasti aega veetma			1
Rõõm		1	
Tore		4	
Õdus		8	
Üheskoos aega veetma			1
Ingen ækvivalent			1

Tabel 1. Statistik over dansk-estisk ækvivalenter

5.2.1. Oversættelse af adjektivet ”hyggelig” i kontekst

I korpuset finder man seks estiske ækvivalenter til ”hyggelig”, nemlig ”hubane”, ”mugav”, ”mõnus”, ”õdus”, ”tore”, ”rõõm”. Det sidste ord – ”rõõm” – er ikke et adjektiv på estisk, men svarer stadig til ”hyggelig” i denne kontekst, som det står i eksempel (23). Ikke alle disse ækvivalenter kan bruges i den samme kontekst: de er forskellige i deres semantiske betydninger. Mens ”hubane”, ”mugav”, ”mõnus” og ”õdus” er delvise synonymmer, betyder ”tore” noget lidt andet (SYS). ”Hubane” og ”õdus” er fuldstændige synonymmer (EKI ÜS 2023a), som i teorien kan erstatte hinanden i alle kontekster. Tabel 1. viser, at ved subjektivet ”hyggelig” er ækvivalenten ”hubane” brugt én gang og ”õdus” otte gange. I eksemplet (3) kan man se oversættelsen af ”hyggelig” til ”hubane”:

(3a) ”Dels var der noget **hyggeligt** ved at sippe og suge, som mindede ham om barndommens sipning af den syrligt brusende Appelsin Squash; [...]” (Valeur 2015: 144)

(3b) ”Kõrrest imemises oli midagi **hubast**, see meenutas lapseõlvest tuttavat tunnet, kui Ove jõi hapukat ja kihisevat Appelsin Squashi; [...]” (Valeur 2019: 132)

Her kunne man i teorien bruge også ”õdusat“, men i denne oversættelse virker begge ækvivalenter lidt unaturlige på estisk. Ifølge Sõnaveeb er kollokationerne til ordet ”hubane” hjem, miljø, atmosfære, cafe, sted, værelse, restaurant, lejlighed, hus, interiør, lys, følelse, humør, væren (EKI ÜS 2023a). ”Hyggeligt” i eksempel (3) refererer til en aktivitet (”at sippe og suge”). Kollokationerne til ”hubane” peger på, at det ikke bruges så ofte i kontekst med en aktivitet, men mere med ting (især steder), følelser og atmosfærer.

Ordet ”õdus” defineres som ”hjemligt behagelig” (EKI ÜS 2023b), og fremstår på estisk meget positivt. I korpuset er der otte eksempler på, at ”hyggelig” er oversat til ”õdus” i eksemplerne (10), (11), (12), (18), (19), (26), (31), (32). Ordet bruges i forskellige kontekster og med forskellige kollokationer. En af dem, som forekommer to gange, er ”en hyggelig have” (eksempler 10 og 11).

(10a) ”Det var faktisk en ret **hyggelig** have.” (Kiel 2018: 111)

(10b) ”See oli tegelikult päris **õdus** aed.” (Kiel 2023: 111)

(11a) "[...] men en **hyggelig** have i et sommerhus, som han og hans forældre engang havde lånt." (Kiel 2018: 111)

(11b) "[...] vaid **õdusas** aias suvila juures, mida tema vanemad olid kord üürinud." (Kiel 2023: 111)

På dansk er der intet usædvanligt ved sætningerne, fordi steder er ofte hyggelige. En hyggelig have er forbundet med frisk luft, naturen og måske solen (hvis det regnede, ville det måske ikke være lige så hyggeligt). Umiddelbart fungerer den estiske oversættelse godt, og "õdus" indikerer en god og tryk stemning/atmosfære, man har lyst til at være.

Eksempel (12) viser, at konteksten er afhængig af hele teksten, og en enkel sætning vil ikke altid forklare situationen godt nok.

(12a) "Det var på en måde lidt **hyggeligt**." (Kiel 2018: 143)

(12b) "See oli omamoodi isegi **õdus**." (Kiel 2021: 143)

Uden for kontekst, får man lyst til at spørge "hvad var hyggeligt?". På side 143 i *Hvad himlen kan fortælle os* ser vi, at der er tale om vejret: det regner, tordner og lyner. Eksemplet viser, at dette vejr også kan være hyggeligt, og ikke kun ubehageligt, hvis man ikke er generet af det. Den vigtigste faktor ved at "hygge sig" i regnvejr er, at man selv er indenfor og kan nyde stemningen ("Regnen trommede på taget af den lille karnap, [...]"). (Kiel 2018: 143)).

Eksemplerne (18), (19), (26) og (31) er alle oversat til "õdus" og der beskrives hyggelige steder, henholdsvis stuer, middelalderbyer, kroer og et køkken. Alle disse steder er eksempler på afgrænsede områder, indenfor eller inden for nogle faste grænser, hvor der kan skabes en bestemt stemning eller atmosfære.

Et eksempel, som adskiller sig, er (32) med den "hyggelige pludren", fordi at det er oversat til "õdus". På en måde beskriver "hyggelig" en "ting" (pludren) og ikke et sted, mens man kan imidlertid også sige, at den hyggelige pludren er en del af en atmosfære, som er skabt inde på et værelse (dvs. et sted).

(32a) "Tændte for BBC News for at have den **hyggelige** pludren i baggrunden, mens hun skar tomater i tern til en salsa." (Theils 2016: 155)

(32b) ”Pani BBC Newsi käima, et taustal oleks **õdus** vadin, sellal kui ta salsa jaoks tomateid kuubikuteks lõikab.” (Theils 2017: 265)

Der findes et eksempel, hvor ”hyggelig” er oversat til ”mugav” på estisk.

(2a) ”[...] og nu var Viggo ved at indrette det nye bur og gøre alt så **hyggeligt** som muligt for den nye beboer.” (Valeur 2015: 126)

(2b) ”Nõnda seadiski Viggo uuele elanikule uut puuri nii **mugavaks** kui võimalik.” (Valeur 2019: 116)

”Mugav” på estisk svarer til ”magelig”, ”bekvem”, ”praktisk” på dansk. Det kommer an på konteksten, hvilke nuancer der er, når noget er ”mugav”. Jeg vil sige, at ”mugav” først og fremmest betyder magelig, og som kollokationer har det f.eks. en stol, et sted, en sofa, sko. ”Mugav” kunne også betyde praktisk. I eksemplet beskrives der, hvordan det nye bur til en fugl skal være så hyggeligt som muligt. På dansk virker et hyggeligt bur som noget, der kan være både behageligt, rart og mageligt, bekvemt, mens ”hyggeligt” i denne kontekst peger på noget mere end bare et mageligt sted at bo. Det handler også om stemningen i buret, og om det er hyggeligt, og ikke kun om at det er mageligt at sidde i buret.

Den meste brugt ækvivalent i korpuset er ”mõnus“, som forekommer ti gange i eksempler (6), (7), (9), (16), (17), (20), (21), (22), (25), (28). I forhold til kontekst er der hyppigt brugt ”hyggelig” i forbindelse med ”det var/er/skal blive hyggeligt”. På den ene side er ”hyggelig” brugt som adverbial, men på den anden side er ”hyggelig” et almindeligt adjektiv til at beskrive noget.

I eksemplerne (6) og (7) ser man sætningen ”Det skal nok blive rigtig hyggeligt.” (Kiel 2018: 10-16). Når man kigger på konteksten, bruges ”det” om en situation i den nære fremtid: i det første tilfælde skal en dreng bo hos sin tante henover sommeren, og i det andet er drengen hos tanten, og siger til sin tandbørste, at det skal blive hyggeligt. Derfor er sætningen forbundet med den samme situation: at det vil blive hyggeligt at være hos tanten til sommeren. ”Hyggeligt” virker her som et ønske om, at det vil blive rart hos tanten.

”Mõnus” bruges til at beskrive ting eller fænomener, og forbindes direkte med et substantiv: ”en hyggelig lugt”, ”den hyggelige stemning” og ”en hyggelig måde”

(eksemplene 9, 16 og 21) – man kan sige, at ”hyggelig” er brugt til at beskrive en atmosfære. Desuden er ”den hyggelige stemning” og ”den hyggelig måde (at være sammen på)” forbundet med en social situation, fordi ”stemningen” er på en bar med folk og ”en hyggelig måde at være sammen på” gælder et ønske om, at det en dag skal være hyggeligt at ride sammen med folk.

De fleste kontekster, hvor ”hyggelig” bruges, kan derfor siges at være knyttede til en social situation med ”en hyggelig stemning” (eksemplerne (17), (20), (25), (28)).

(17a) ”Det var langt **hyggeligere**, sidst du kom forbi.” (Krefeld 2015: 349)

(17b) ”Eelmisel korral kui sa siin käisid, oli palju **mõnusam**.” (Krefeld 2017: 311)

(20a) ”Det var **hyggeligt**, på en måde som at gøre status, og de fandt ting, de troede var forsvundet, men som bare havde ligget bagerst i et skab i årevis.” (Nielsen 2017: 119)

(20b) ”See oli **mõnus**, omamoodi nagu lõpu tegemine, ja nad leidsid asju, mida olid kadunuks pidanud, aga mis olid lihtsalt aastate kaupa kapipõhjas vedelenud.” (Nielsen 2019: 116)

(25a) ”Der var blevet **hyggeligere** i byen.” (Nielsen 2017: 232)

(25b) ”Linnas oli muutunud **mõnusamaks**.” (Nielsen 2019: 228)

(28a) ”Det havde været skide **hyggeligt**, og Franz fra Den glade gris havde været forbi på et tidspunkt.” (Nielsen 2017: 270)

(28b) ”See oli olnud kole **mõnus** ja Franz Vahvast Notsust oli sealt millalgi läbi astunud.” (Nielsen 2019: 264)

I korpuset er ”hyggelig” oversat til ”tore” fire gange. ”Tore” kan på den ene side være et meget positivt ord, som bruges til, at beskrive et menneske, fænomen, aktivitet, som fremkalder gunst, sympati (EKI ÜS 2023c). På den anden side kan ”tore” også virke neutralt og er ikke det mest udtryksfulde, når det bruges til at beskrive noget eller nogen. Derfor bruges ”tore” meget forskelligt på estisk. Forekomsterne af ”tore” i eksemplerne (13), (14), (15) i *Hvad himlen kan fortælle os* kommer alle fra det samme afsnit.

(13a) ”Nå da. Hvor **hyggeligt**.” (Kiel 2018: 152)

(13b) ”Ah nii. Kui **tore**.” (Kiel 2023: 151)

(14a) ”Det ville vi synes var vældig **hyggeligt**.” (Kiel 2018: 152)

(14b) ”See oleks meie meelest hästi **tore**.” (Kiel 2023: 151)

(15a) ”Det var **hyggeligt** at hilse på dig.” (Kiel 2018: 152)

(15b) ”**Tore** oli sinuga kohtuda.” (Kiel 2023: 152)

Der er en situation, hvor en mor kalder sin datter ind til aftensmad, mens hun leger udenfor. Det vil sige, at det er et åbent sted og ikke begrænset. Desuden er ”hyggelig” brugt til at beskrive den sociale situation og ikke et sted.

Eksempel (15) er på hilsen, hvor der bruges ”hyggeligt at hilse på dig”, som i det danske sprog bruges dagligt og rituelt før eller efter et møde.

Der findes en anden ”hilsesituation” i korpusset (eksempel (23)), som er oversat fra ”Hyggeligt at møde dig.” (Nielsen 2017: 169) til ”**Rõõm** kohtuda.” (Nielsen 2019: 166). ”Rõõm“ på estisk betyder ”glæde”. Ifølge Sõnavaab er ”rõõm“ forbundet med en mental tilstand af velvære, tilfredshed, sjov, fornøjelse (EKI ÜS 2023d). Selv om eksemplerne (15) og (23) ligner hinanden, fordi de begge er hilsesituationer, er de oversat forskelligt. ”Rõõm“ har mere at gøre med ens mentale tilstand og humør, mens ”tore” er mere knyttet til situationen og virker mere som en høflighed, som ikke siger så meget om ens egen mening og humør (om det er virkelig hyggeligt at møde).

5.2.2. Oversættelse af verbet ”at hygge (sig)” i kontekst

I korpusset forekommer ”at hygge sig” i alt fem gange. ”At hygge sig” er et reflektivt verbum, som henviser til én selv, dvs. at aktiviteten, som udtrykkes med verbet, refererer tilbage til subjektet, f.eks. ”han vaskede sig”.

I eksempel (5) findes der ingen bestemt ækvivalent til verbet.

(5a) ”Kun meget selvsikre mænd, der er vant til daglig luksus, blæser på langstilkede glas og boblende velkomstdråber for **at hygge sig** i al gemytlighed med en kold pilsner lige fra køleskabet.” (Valeur 2015: 328)

(5b) ”Ainult väga enesekindlatele meestele, kes on harjunud igapäevase luksusega, on õllepokaalid ja vastuvõtt külma õllega üsna ükstapuha.” (Valeur 2019: 301)

I denne oversættelse er der sket en særlig stor form for betydningstab, da oversætteren slet ikke har oversat ”at hygge sig”. Der findes ingen ord eller udtryk som henviser til en hyggelig, behagelig stemning eller aktivitet.

I eksempel (24) er der oversættelse af ”at hygge sig” fokuseret på at folk tilbringer tid sammen.

(24a) ”[...] tværtimod voksede der træer og alle mulige eksotiske planter alle vegne mellem husene, og der var anlagt fem parker, hvor folk kunne mødes og **hygge sig**.” (Nielsen 2017: 225)

(24b) ”[...] vastupidi, igal pool majade vahel kasvas puid ja kõikvõimalikke eksootilisi taimi, rajatud oli viis parki, kus inimesed saaksid **üheskoos aega veeta**.” (Nielsen 2019: 221)

Den estiske oversættelse har ikke lagt så meget vægt på den hyggelige stemning, men mere på at folk kan være og bruge tid sammen. Oversætteren har ikke adskilt verberne ”at mødes” og ”at hygge sig”. Når vi ser på konteksten, er det ”at hygge sig” forbundet med parker: et sted, hvor folk kan hygge sig og nyde livet sammen. Semantisk peger ordet ”park” på at der er tale om rekreation eller fritidsaktiviteter, hvor folk kan tilbringe tid sammen udendørs. Desuden står der, at ”der var anlagt fem parker”, som henviser til, at myndighederne har gjort det for, at folk overhovedet har et sted at hygge sig.

Der er et andet tilfælde, hvor ”at hygge sig” er brugt, er i forbindelse med en social situation (eksempel (27)).

(27a) ”Han red ud af gårdhaven, ud på hovedgaden, som allerede var fyldt med folk, der **hyggede sig**, snakkede, handlede.” (Nielsen 2017: 268)

(27b) ”Ta ratsutas aiast välja peatänavale, mis oli juba täis inimesi, kes **mõnusasti aega veetsid**, juttu ajasid, poes käisid.” (Nielsen 2019: 262)

Her beskrives endnu en situation, hvor folk tilbringer tid sammen udendørs (nemlig på hovedgaden), som igen peger på fritidsaktiviteter. Oversættelsen på estisk indeholder ordet ”mõnusasti”, som er form af ”mõnus”, men svarer på spørgsmålet *hvordan*. Oversættelsen indeholder også udtrykket ”aega veetma” (ligesom i eksempel 24), som henviser til, at folk tilbringer tiden (sammen). Dvs. ”at hygge sig” i disse tilfælde er tæt forbundet med andre personer og socialt samvær.

I eksempel (29) er konteksten, hvor ”at hygge sig” bruges, helt anderledes end i de andre eksempler.

(29a) ”Han havde danset og **hygget sig**, men på et tidspunkt trak han Leonora ved håret ind i en opgang, hvor han forsøgte at voldtage hende.” (Nielsen 2017: 336)

(29b) ”Ta oli tantsinud ja **lõbutsenud**, aga ühel hetkel tiris ta Leonora juukseid pidi trepikotta, kus püüdis teda vägistada.” (Nielsen 2019: 329)

Der er tale om en fest og han, som hygger sig, danser, som vil også sige at der er musik og andre mennesker. Det er en anden slags hygge i modsat til, når man f.eks. slapper af på sofaen. I dette tilfælde virker ”at hygge sig” i forhold til subjektivet *han* på denne måde, at han selv har det sjovt. ”Lõbutsenud” som oversættelse virker fint, fordi den betyder det, at det er sjovt og ikke afslappende. Det, som foregår bagefter (at han ville voldtage Leonora), er bemærkelsesværdigt, fordi det hyggelige står i særlig kontrast til voldtægten. For danskerne er hygge noget uproblematisk uden nogen form for ubehage. Dvs. at for at ”hygge” kan opstå, skal situationen være rar for alle. Kontrasten mellem ”hygge” og ”voldtægt” i den samme sætning, er meget tydelig i den danske sætning, men det har ikke den samme funktion på estisk, fordi man ikke forbinder ”lõbutsema” direkte med værdier som selskab, ro, fred, velvære.

I det tilfælde, hvor verbet ”at hygge” er brugt uden ordet ”sig”, er konteksten igen anderledes.

(8a) ”Der var et plysset sofaarrangement, men det var ikke sådan en sofa, man havde lyst til at sidde og **hygge** i med slik og tv.” (Kiel 2018: 23)

(8b) ”Toas oli karvase kattega diivan, aga see ei olnud selline diivan, kus oleks tahtnud istuda ja maiustades teleka ees **mõnuleda**.” (Kiel 2023: 23)

Her er det et negeret ”hygge” – for at man kan hygge, skulle det have været en anden slags sofa. Oversættelsen ”mõnulema” er naturlig og virker godt på estisk, fordi i konteksten føles det, som det ville være meget behagelig og ubekymret. ”Mõnulema“ på estisk at lave noget behageligt og føle sig godt tilpas (EKI ÜS 2023e).

5.2.3. Oversættelse af substantivet ”hygge” i kontekst

Tabel 1 viser, at substantivet ”hygge” ikke bruges særlig ofte. I korpusset er der to eksempler med substantivet. Det første eksempel (1) er interessant, fordi det danske samfund og folk beskrives som forbundet med hygge.

(1a) ”Naturligvis fik sagen hele landet til at gyse i den særlige form for skræk blandet velbehag, der er typisk for en nation med en stadig større trang til **hygge** og ubekymrethed, der blev målt som lykke i alle internationale undersøgelser [...]” (Valeur 2015: 19)

(1b) ”Muidugi ajas see lugu tervele taani rahvale hirmu nahka ja seda sellise hirmuseguse heaolutundega nagu ikka rahval, kel on aina suurem tung **ajaviite**, **hubasuse** ja muretuse järele. Seda taanlaste muretust on kõikides rahvusvahelistes uuringutes õnnelikkusena mõõdetud [...]” (Valeur 2019: 21)

Eksemplet handler om en gådefulde forsvinden, som blev talt meget om i nyhederne. Det beskrives, hvordan det danske folk har reageret på situationen. Danskerne beskrives som nogen med et stort behov for hygge og ubekymrethed, det er en del af deres nationalidentitet. Mens ”hygge” på dansk bærer på en større mening (hygge er forbundet med en del af den danske folkesjæl), har den estiske oversættelse ikke så meget betydning knyttet til ordet: ”hygge” er oversat med to ord, som prøver at vise konceptets betydning, ligesom det ovennævnte ”rolled together”- eller paraplybegreb.

I det andet eksempel med ”hygge” som et substantiv (4) ser man, hvordan ”hygge” er noget, som kan spredes og deles. I den estiske oversættelse er det oversat til ”luua hubasust” som betyder ”at skabe hygge”. På dansk virker ”hygge” her som en del af humør eller følelser, men på estisk er ”hubasust” mere knyttet til et sted eller en atmosfære end til humør og følelser.

(4a) ”Ingen talte for alvor med dem, ingen havde tid til at sprede **hygge** og muntre dem op – eller bare slappe af sammen med dem.” (Valeur 2015: 147)

(4b) ”Keegi ei võtnud neid enam tõsiselt, ei rääkinud tõsiselt, kellelgi polnud aega luua neile **hubasust** ega neid rõõmustada või lihtsalt nendega koos aega veeta.“ (Valeur 2019: 134)

5.3. Eksempler på oversættelse fra estisk til dansk

Tabel 2 viser hvilke estiske udtryk er oversat til dansk som ”hygge”, ”hyggelig” eller ”at hygge sig”. Blandt de 25 eksempler i de danske oversættelser, forekommer ”hygge” to gange, ”hyggelig” 18 gange og ”at hygge sig” fire gange. Det vil sige, at det mest almindelige ifølge korpusset er at oversætte adjektiver til ”hyggelig”, mens substantivet og verbet forekommer relativt sjældent. Det estisk-danske korpus består af fire bøger, som alle er oversat af Birgita Bonde Hansen.

Statistikken viser, at selv om der er færre eksempler i det estisk-danske end det dansk-estiske korpus, er der flere forskellige udtryk på estisk, som er oversat til ”hygge-ord” på dansk. I alt er der 16 udtryk, som er oversat til ”hygge”, ”hyggelig” eller ”at hygge sig”. I det dansk-estiske korpus er der tolv forskellige ækvivalenter til ”hygge-ord”. Et interessant udtryk, som er oversat til både et adjektiv og et substantiv, er det estiske adjektiv ”kodune”.

Udtryk/ækvivalent	Hygge	Hyggelig	At hygge sig
Ennast mõnusalt tundma			1
Hea meel		1	
Hubane		1	
Hubasus	1		
Kena		1	
Kodune	1	1	
Lõõgastuma			1
Meeldiv		1	
Mõnus		2	
Mõnusalt		2	
Mugav		2	
Omaenda lõbustamine			1
On hea olla			1

Sõbraliku välimusega		1	
Õdus		2	
Tore		5	

Tabel 2. Statistik over estisk-dansk ækvivalenter

5.3.1. Oversættelse af estiske udtryk til ”hyggelig” i kontekst

I alt findes der 19 eksempler, hvor noget er oversat til dansk som ”hyggelig”. Det er 11 forskellige udtryk i originalteksten. Den mest benyttede oversættelse til ”hyggelig” på dansk er det estiske ”tore”, som forekommer fem gange i korpusset (eksemplerne (44), (48), (49), (53), (54)). I de fleste eksempler bruges ”tore” i sociale situationer udover eksempel (44), der udtrykker en mening om, at det er dejligt at have sit eget land og sprog.

(44a) ”Nii **tore**, kui sul on kusagil oma maa, kus kõik räägivad su keelt.” (Mutt 2016: 107)

(44b) ”Det er så **hyggeligt** at have sit eget land et sted, hvor alle taler ens sprog.” (Mutt 2019: 117)

Mens ”hyggelig” på dansk i dette eksempel på den ene side er knyttet til atmosfære og samvær, lægger vægt på folksjæl og den følelse af at være fælles om sprog og værdier, har ”tore” ikke en dybere semantisk betydning og virker mere neutralt.

I eksemplerne (48) og (49) bruges ”tore” at udtrykke et ønske eller en mening: det ville (eller kunne) være hyggeligt, hvis [...]. Der er tale om, at en dreng skulle gifte sig og få barn. Dvs. at der er en slags social situation, hvor man vil være glad og tilfreds, og ”ville være hyggeligt” virker ligesom et ønske.

I eksemplerne (53) og (54) er konteksten i fortiden, dvs. at noget *var* hyggelig. I eksemplene var det ”hyggeligt”, at være sammen og møde hinanden. Jeg ville sige, at ”oli tore” (det var hyggeligt) er et almindeligt udtryk på estisk, og man siger ofte, at noget (et møde eller et selskab) var ”tore” for at udtrykke, at man nød de andres selskab. Både ”hyggelig” og ”tore” virker i disse mødesituationer/farvelsituationer som et høfligt ritual.

Der er få gange, hvor ”hyggelig” er oversat til ”mõnus“ eller ”mõnusalt“. Ordene adskiller sig, fordi, at ”mõnus” svarer på spørgsmålet *hvilken slags*, mens ”mõnusalt” svarer på

hvordan. Mens i eksempel (36) udtrykker ”mõnusalt” måden aktiviteten gøres (”sporvognen kørte hyggeligt skrumplende” (Taska 2017: 92)), er ”mõnusalt” i eksempel (43) oversat til bare adjektivet og ikke et adverbial: hyggelige besøg (Mutt 2019: 117). Begge tilfælde er knyttet til en situation, som har noget at gøre med bevægelse: verberne at køre og at besøge. Mens situationen med sprogvo­gnen kan regnes mere som en atmosfære, virker ”et hyggelig besøg” mere som en social situation, selv om der ikke direkte nævnes nogle andre mennesker i konteksten.

”Mõnus” er også oversat til ”hyggelig” i eksemplerne (45) og (50). Begge beskriver et sted. Eksempel (45) gør det direkte (”jeg under mig et **hyggeligt, lille** sted” (Mutt 2019: 126) og specificerer ikke i sætningen, hvilket slags sted det er, men det forklarer den forudgående kontekst: fortælleren leder efter en bar eller pub. En tilføjelse til oversættelsen er ordet ”lille” som ikke har en bestemt ækvivalent i den estiske sætning, men på estisk er der ”kohake”, som virker næsten som et kaldenavn i stedet for ”koht”, som er i standardsprog.

Der er to eksempler på oversættelser af ”mugav” til ”hyggelig” (eksemplene 38 og 39). Begge beskriver det samme, nemlig en landsby, og oversættelserne er fra samme bog. Konteksten er, at livet i landsbyerne vil blive bedre, hvis man er tilfreds med sit liv i en landsby og vil ikke flytte til en større by.

Der er også to eksempler på, at ”õdus” oversættes til ”hyggelig” (41 og 46), som begge beskriver et sted. Eksempel (41) er om en situation, hvor forfatteren skriver, at det ikke er retfærdigt at bygge nye boligblokke i hyggelige gamle bydele.

(41a) ”Mõistagi ei õigusta see viie- või üheksakorruseliste paneelmajade püstitamist keset aedlinna või **õdusasse** puitagulisse.” (Mutt 2016: 75)

(41b) ”Det retfærdiggør naturligvis ikke opførelsen af fem- og ni­tagers boligblokke midt i en haveby eller en **hyggelig**, gammel bydel med træhuse.” (Mutt 2019: 80)

Konteksten siger, at de på nuværende tidspunkt hyggelige gamle bydele ikke vil forblive hyggelige, hvis man bygger sådanne boligblokke. I det andet eksempel (46) ser man en lignende beskrivelse, hvor et ”hyggeligt” sted (nemlig en skov) er blevet til noget fremmed og ubehageligt (på grund af en ændring: folks flugt fra skoven).

I eksempel (35) har oversætteren oversat ”sõbraliku välimusega“ – som direkte oversat betyder ”med venligt udseende“ – til „hyggeligt“.

(35a) ”Härra Seebimull müüs roosa villa maha ja kolis lastega linnaäärse metsatuka kõrvale **sõbraliku välimusega** majja.” (Kass 2006: 133)

(35b) ”Hr. Strand solgte den lyserøde villa og flyttede sammen med børnene ind i et **hyggeligt** hus i udkanten af byen lige ved skovbrynet.” (Kass 2022: 133)

Det virker som om, forfatteren har lagt vægt på husets udseende, mens oversætteren har valgt at gøre det mere om husets indre. ”Et hyggeligt hus” sætter fokus på, at det er behageligt at være inde i huset, fordi ”hygge” ofte handler om en indendørs atmosfære og miljø.

I eksempel (57) er der et tilfælde, hvor det estiske adjektiv ”kena”, som karakteriserer et møde, er oversat til det danske ”hyggelig”, som er et adverbial i denne sætning.

(57a) ”Kas pole **kena** kohtumine üle hulga aja?” (Kivirähk 2007: 369)

(57b) ”Er det ikke **hyggeligt** at mødes efter så lang tid?” (Kivirähk 2015: 428)

Eksemplet er interessant, fordi den første konnotation med ordet på estisk er, at ”kena” – som betyder pæn, flot på dansk – ville blive brugt til at beskrive en persons udseende, mens ”hyggelig” i den danske oversættelse virker helt naturlig, fordi at det beskriver et møde, som er en social situation, og derfor er ofte knyttet til, at have det hyggeligt sammen.

5.3.2. Oversættelse af estiske udtryk til ”at hygge sig” i kontekst

Der er fire eksempler på oversættelser til ”at hygge sig”, men der er ikke et bestemt mønster, når det gælder ækvivalenter til ”at hygge sig”, og alle oversættelserne er forskellige. Der er to eksempler, hvor man kan sige, at ”at hygge sig” har en ækvivalent som er et verbum (eksempler 34 og 51).

(34a) ”Jah, teil on ehk raske uskuda, aga ka väga targad ja tähtsad inimesed **lõõgastuvad** mõnikord puslet kokku pannes.” (Kass 2006: 125)

(34b) ”Ja, det har I måske svært ved at tro, men selv meget kloge og vigtige mennesker **hygger sig** nogle gange med at lægge et puslespil.” (Kass 2022: 125)

(51a) ”Tähtis on see, et me saame ilusa tule ja toreda pulma, et ma saame süüa hästi pruuniks küpsetatud praadi ja **tunneme end mõnusalt**.” (Kivirähk 2007: 261)

(51b) ”Det vigtigste er, at vi får et flot bål og et fint bryllup, og at vi får velstegt kød og **hygger os**.” (Kivirähk 2015: 306)

Eksempel (33) er nemlig oversat fra ”at hygge sig” til ”omaenda lõbustamine”, hvor ”omaenda” peger på ”sig”, dvs. at den reflektive del af verbet også er oversat til estisk. ”Omaenda lõbustamine“ betyder, at man skal sørge for, at man selv har det sjovt, og sprogligt virker som et substantiv, men semantisk peger betydningen stadig på en aktivitet.

(33a) ”**Omaenda lõbustamise** eest ei maksa keegi sulle mitte sentigi!” (Kass 2006: 68)

(33b) ”Der er ingen, der betaler en rød reje for, at du går og **hygger dig!**” (Kass 2022: 69)

I det sidste eksempel (52) med ”at hygge sig” ser man, at ”meil oli hea olla” (”vi havde det godt”) er blevet til ”vi hyggede os”. Konteksten er en social situation, hvor to mennesker nyder hinandens selskab.

(52a) ”Ma jäime kiigeplatsile, kuid istusime Magdaleenaga teistest eemal ja meil **oli hea olla**.” (Kivirähk 2007: 303)

(52b) ”Magdaleena og jeg blev på pladsen, men satte os lidt på af stand af de andre og **hyggede os**.” (Kivirähk 2015: 352)

5.3.3. Oversættelse af estiske udtryk til ”hygge” i kontekst

Korpusset indeholder to eksempler, hvor estiske ord er oversat til ”hygge” på dansk. I det første eksempel (40) er der behov for at først forstå, hvem ”de” i sætningen referer til.

(40a) ”Neist kiirgab **hubasust** ja väarikust.” (Mutt 2016: 74)

(40b) ”De udstråler **hygge** og værdighed.” (Mutt 2019: 80)

Den foregående sætning er: ”Allerhøjest elsker jeg gamle, smukt udformede bykerner”, som altså udstråler hygge og værdighed (Mutt 2019: 80). Udtrykket ”de udstråler hygge” virker som noget overvældende, som man kan føle, når man går en tur i en bykerne.

Bykerner er beskrevet som gamle, smukke og udformede, som vil give en følelse af hygge, og den følgende sætning udtrykker det endnu mere: "[Bykerner] er ladet med god energi, og min sjæl finder hvile der." På den ene side er "hygge" en passende oversættelse, fordi der er tale om god energi og ro, som ofte er forbundet med hygge som et fænomen og koncept. På den anden side er "hubasus" på estisk ikke forbundet med et særligt fænomen/koncept, og virker kun som et positivt og varmt ord til at beskrive et sted.

Den anden oversættelse til "hygge" er adjektivet "kodune", som er oversat til "hjemlig hygge", altså et adjektiv og et substantiv.

(42a) "Siin on **kodune**, siin on arhailiselt armas." (Mutt 2016: 106)

(42b) "Her er **hjemlig hygge** og arkaisk tuttenuttet." (Mutt 2019: 116)

"Hjemlig" er en hyppig kollokation til "hygge", og "hjemlig hygge" refererer til et sted hvor "hygge" ofte optræder, nemlig "hjemme" (Levisen og Gast 2012: 90). Oversætterens valg med at tilføje "hygge" i stedet for bare at skrive "hjemligt" er interessant. Oversættelsen virker ligesom en kulturspecifik oversættelse, fordi "hjemligt" ikke udtrykker samme følelse som "hjemlig hygge". Danskerne forstår "hjemlig hygge" og forbinder det med en behagelig og rolig følelse, da man kan slappe af i hjemmet.

5.4. Sammenligning af oversættelserne mellem dansk og estisk

I det følgende sammenligner jeg oversættelserne mellem dansk og estisk og hvordan ækvivalenter ligner hinanden eller adskiller sig. Jeg har delt eksemplerne ind i fire kategorier baseret på kontekster som har forekommet ifølge analysen:

- (1) sociale situationer: situationer med direkte eller indirekte henvisning til en social situation og andre mennesker;
- (2) ikke-soziale aktiviteter/tilstande: en oplevelse man har alene (f.eks sanseoplevelser);
- (3) steder: kontekster, hvor bruges "hyggelig" til at beskrive et sted eller område;
- (4) stemninger: kontekster, der har mere at gøre med stemning og ikke en aktivitet eller en social situation

Nogle gange er det svært at sætte eksemplerne ind i en konkret kontekst, fordi der kan være overlap og gråzoner mellem konteksterne, f.eks. mellem en social situation og en stemning. Mens min analyse af udtrykket ”hyggelig” er illustreret i Tabel 3, er analyserne af udtryk ”hygge” og ”at hygge sig” kun beskrivende, fordi alle oversættelserne er forskellige.

Kontekst/”hyggelig”	”Hyggelig” dansk-estisk	”Hyggelig” estisk-dansk
Social situation	Mõnus , tore, rõõm	Tore, mõnusalt , kena
Ikke-social aktivitet/tilstand	Mõnus , hubane	x
Sted	Mõnus , mugav, õdus	Mugav, õdus, mõnus, sõbraliku välimusega, meeldiv
Stemning	Mõnus , õdus	Mõnusalt , hubane, kodune

Tabel 3. Sammenligning af oversættelserne af ”hyggelig”

Tabellen viser, at de estiske oversættelser af ”hyggelig” (1) har færre ækvivalenter end oversættelserne til ”hyggelig” fra dansk; (2) er mere jævnt fordelt; (3) har eksempler på oversættelse til ”mõnus“ i alle fire kategorier. Dvs. at ”mõnus” i korpusset bruges i alle kontekster, mens brugen af udtrykkene ”tore”, ”hubane”, ”mugav” og ”rõõm” kommer an på kontekst og ikke passer ind i alle kontekster. Desuden viser tabellen, at ”hyggelig” som ækvivalent til estiske udtryk er brugt meget mere frit i oversættelserne, fordi der findes et bredt spektrum af forskellige udtryk i estisk, og graden af overlap er minimal. I korpusset findes der ikke nogle eksempler, hvor et estisk udtryk er oversat til ”hyggelig” i en kontekst knyttet til en ikke-social aktivitet.

Analysen af ”at hygge sig” viser, at der er ikke nogle identiske ækvivalenter til ”at hygge sig” på estisk. Majoriteten af ækvivalenterne til udtrykket (”üheskoos aega veetma”, ”mõnusasti aega veetma”, ”lõbutsema”, ”mõnulema”) refererer til en social situation, bortset fra ”mõnulema”, som ikke udtrykker direkte om situationen er social eller ikke. Der er heller ikke nogle identiske estiske udtryk, som er oversat til ”at hygge sig” (”lõõgastuma”, ”ennast mõnusalt tundma”, ”omaenda lõbustamine”, ”oli hea olla”).

Analysen af udtryk ”hygge” viser, at ”hubasus” bruges én gang både i en oversættelse fra dansk til estisk og omvendt. Korpusset peger på, at ved oversættelserne af eller til substantivet ”hygge” kan man ikke tale om noget mønster, for ”hygge” er mere knyttet til konceptet eller fænomenet end ”hyggelig” eller ”at hygge sig”.

6. Diskussion og konklusion

Opgavens formål var at undersøge oversættelser mellem dansk og estisk af udtrykkene ”hygge”, ”hyggelig” og ”at hygge sig”. Selv om opgavens titel antyder, at projektet handler om oversættelse af ”hygge”, besluttede jeg mig at analysere også ”hyggelig” og ”at hygge sig”, fordi at der ikke var eksempler nok på ”hygge”. Eftersom mine materialer var begrænset til ni bøger, er analysen også meget snæver, men giver alligevel lidt indsigt i oversættelse af udtryk forbundet med ”hygge”. Den estisk-danske empiri er særligt begrænset, fordi alle bøgerne var oversat af den samme oversætter. Derfor er analysen af de estisk-danske oversættelser i høj grad påvirket af oversætterens personlige præferencer og forståelse af hygge, og hvad der for hende kan regnes for ”hygge”, ”hyggelig” eller ”at hygge sig” på estisk .

Opgavens resultater viser, at ”hygge”-udtryk ikke kan oversættes på en bestemt måde og der findes forskellige ækvivalenter til ”hygge”, ”hyggelig” og ”at hygge sig”. Dette blev også nævnt af oversætteren Eva Velsker, da jeg spurgte hende, hvordan hun ville tackle oversættelserne af ”hygge”: ”Det afhænger jo meget af konteksten. Man kan ikke oversætte det altid med det samme ord [...]. Og betydningsfeltet er jo breder end fx estisk ’õdus’ eller lignende (et hyggeligt menneske).” (Bilag 2) Eftersom jeg prøvede at undersøge emnet fra forskellige vinkler, fik jeg kommentarer fra to oversættere. Disse havde dog ikke så meget mere at sige end det, som jeg selv fundet ud af. Derfor besluttede jeg mig for ikke at bruge dem (se i bilag 2).

Oversættelse handler i høj grad om, hvordan teksten skal oversættes i kontekst, den relevante kultur/sprog, og problemer kan opstå ved brug af kulturspecifikke ord/udtryk. Selv om hygge-fænomenet er en vigtig del den danske folkesjæl, er udtrykkene, som er knyttet til hygge, ikke altid kultur-specifikke, men virker rituelle og almindelige i sproget, fordi de bruges hyppigt uden ræference til noget kulturspecifikt. Problemer med oversættelse af ”hygge” opstår, hvis ”hygge” bruges til at beskrive det danske folk eller identitet. Desuden viser analysen, at oversætteren har været friere i oversættelserne fra estisk til dansk end fra dansk til estisk, dvs. at der er mange forskellige udtryk på estisk, som er oversat til dansk som ”hygge”, ”hyggelig” eller ”at hygge sig”, mens den estisk-danske viser mere gentagelse af de samme ækvivalenter. En af de mest interessante resultater er, at det estiske ækvivalent ”mõnus” til ”hyggelig” bruges i alle

de kategorier, jeg har adskilt baseret på kontekst (dvs. social situation, ikke-social aktivitet/tilstand, sted, stemning).

Analysedelen viser forskellige slags ikke-ækvivalens mellem danske ”hygge”-ord og estisk, men det betyder ikke, at udtrykkene ikke kan oversættes. Oftest er der ikke-ækvivalens pga. at målsproget (estisk) mangler parapybegrebet til ”hygge”-ordene, fordi ”hygges” semantisk felt er bredere end de estiske ækvivalenter: oversætteren skal vælge et ækvivalent baseret på kontekst. Derfor vil den lingvistiske tilgang til oversættelse, som jeg også læste om, ikke give så meget mening, fordi bare en ækvivalent fungerer ikke i alle kontekster (som kan også ses i analysen af oversættelserne).

Det ville være interessant at undersøge oversættelser udelukkende af substantivet ”hygge” med et større korpus, fordi det så ville kunne ses, hvordan ordet er knyttet til konceptet, og hvilke slags overlap findes i kontekster i skønlitteratur og hygge som et bredere koncept og fænomen.

Resümees

Tartu Ülikool, Maailma keelte ja kultuuride instituut, Skandinavistika osakond, taani keel ja kirjandus

Kas *hygge* on tõlkimatu? *Hygge* tõlkimisest taani ja eesti keele vahel

Bakalaureusetöö, 56 lk

Autor: Helene Maria Kikas

Juhendajad: Mie Mortensen ja Øyvind Rangøy

Tartu, 2023

Bakalaureuse lõputöö uurib keelendite *hygge*, *hyggelig* ja *at hygge sig* tõlkimist taani keelest eesti keelde ja vastupidi. Töö uurib *hygge*-väljendeid (nimisõna, omadussõna ja tegusõna) sest *hygge* on taani keeles ja ühiskonnas väga sagedane väljend ja nähtus, mis iseloomustab olukordi/tegevusi/kohti, kus on hea ning meeldiv viibida (tihti seltskonnas), kuid väljaspool Taanit on sõna *hygge* saanud fenomeniks ja kontseptiks, mida on raske tõlkida. Samas ei ole taanlaste *hygge* miski, mida väljaspool Taanit ei tuntaks, ning kuigi sellel puudub üks konkreetne vaste eesti keeles, ei tähenda see seda, et see on tõlkimatu. Seega esitatakse töös järgmised uurimisküsimused:

- Millised eestikeelsed sõnad väljendavad taani-eesti tõlgetes taanikeelseid sõnu *hygge*, *hyggelig* ja *at hygge sig*?
- Millised eestikeelsed sõnad tõlgitakse eesti-taani tõlgetes kui *hygge*, *hyggelig* ja *at hygge sig*?
- Kuidas määravad erinevad kontekstid selle, kuidas tõlgitakse sõnu *hygge*, *hyggelig* ja *at hygge sig*?

Tõlgete analüüsimiseks on üheksa erinevat ilukirjanduslikku teost (viis raamatut, mis on tõlgitud taani keelest eesti keelde ning neli raamatut, mis on tõlgitud eesti keelest taani keelde). Kokku on korpuses 57 lausest, mis sisaldavad väljendeid *hygge*, *hyggelig* või *at hygge sig*.

Analüüs on nii kvalitatiivne kui ka kvantitatiivne ning võimaldab võrrelda tõlget nii eesti-taani kui ka taani-eesti suunal. Viimases analüüsi peatükis on kokkuvõtte sõnast *hyggelig*

esitatud tabelis, mis sisaldab erinevate vastete esinemist neljas erinevas kontekstipõhises kategoorias (sotsiaalne situatsioon, mittedotsiaalne tegevus, koht, õhustik).

Töö tulemused näitavad, et väljenditel hygge, hyggelig ja at hygge sig ei ole ühte kindlat vastet eesti keeles ning tõlked olenevad kontekstist. Üks silmapaistvamaid tulemusi on, et taani-eesti tõlgetes kasutatakse sõna „mõnus“ ainsana igas kontekstis. Tulemuste puhul tuleb aga tähele panna, et see ei ole põhjapanev uurimine, vaid pilguheit teemasse, kuna nii materjalid kui ka uurimisvõimalused olid piiritletud.

Litteratur

- Baker, Mona. 1992. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London: Routledge.
- Breunig, Malene, og Shona Kallestrup. 2020. "Translating Hygge: A Danish Design Myth and Its Anglophone Appropriation". *Journal of Design History* 33(2):158–74. doi: 10.1093/jdh/epz056.
- Catford, John Cunnison. 1965. *A Linguistic Theory of Translation: An Essay in Applied Linguistics*. London: Oxford University Press.
- House, Juliane. 2006. "Text and Context in Translation". *Journal of Pragmatics* 38(3):338–58. doi: 10.1016/j.pragma.2005.06.021.
- Jansen, Hanne. 2010. "Oversættelsesstudier, kontrastiv lingvistik og elektroniske tekstkorpora". i *En snemand på syv måder. En indføring i sprogteknologiske og kontrastive problemstillinger og metoder*, redigeret af B. Maegaard og L. Schøsler. København: Museum Tusulanums forlag.
- Leppihalme, Ritva. 1997. *Culture Bumps: An Empirical Approach to the Translation of Allusions*. Clevedon: Multilingual Matters LTD.
- Levisen, Carsten, og Volker Gast. 2012. *Cultural Semantics and Social Cognition: A Case Study on the Danish Universe of Meaning*. Berlin/Boston, GERMANY: De Gruyter, Inc.
- Linnet, Jeppe. 2011. "Money Can't Buy Me Hygge : Danish Middle-Class Consumption, Egalitarianism, and the Sanctity of Inner Space". *Social Analysis* 55:21–44. doi: 10.3167/sa.2011.550202.
- Malmkjær, Kirsten. 2005. *Linguistics and the Language of Translation*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Mundt, Klaus. 2019. "Against the 'Un-' in Untranslatability: On the Obsession with Problems, Negativity and Uncertainty". S. 228 i *Untranslatability: Interdisciplinary Perspectives*, redigeret af D. Large, M. Akashi, W. Józwickowska, og E. Rose. New York og London: Routledge.
- Møller, Nynne Hein. 2016. "Sprogforsker: Man skal være dansker for at forstå 'hygge'". *DR*. Hentet 3. marts 2023 (<https://www.dr.dk/nyheder/kultur/sprogforsker-man-skal-vaere-dansker-forstaa-hygge>).
- Newmark, Peter. 1982. *Approaches to Translation*. Oxford: Pergamon Press Ltd.
- Newmark, Peter. 1988. *A Textbook of Translation*. New York: Prentice Hall.
- Nida, Eugene. 1964. *Toward a science of translating: with special reference to principles and procedures involved in bible translating*. Leiden: Brill.
- Pajusalu, Renate. 2009. *Sõna ja tähendus*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Urian, Adriana Diana. 2020. "Cultural and Linguistic Particularities of Literary Translation from Norwegian to Romanian as Illustrated in the Romanian Translation of Morten Strøkne's *Havboka*". *Philologia*, 145–59.

Ordbøger

DDOa = Den Danske Ordbog. (u.å.) Hygge. I Den Danske Ordbog. Hentet 25. april 2023 (<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=hygge>).

DDOb = Den Danske Ordbog. (u.å.) Koncept. I Den Danske Ordbog. Hentet 26. maj 2023 (<https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=koncept>).

EKI ÜS 2023a = hubane. EKI ühendsõnastik 2023. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2023. Hentet 29. april 2023 (<https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/hubane/1>).

EKI ÜS 2023b = õdus. EKI ühendsõnastik 2023. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2023. Hentet 30. april 2023 (<https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/%C3%B5dus/1>).

EKI ÜS 2023c = tore. EKI ühendsõnastik 2023. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2023. Hentet 29. april 2023 (<https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/tore/1>).

EKI ÜS 2023d = rõõm. EKI ühendsõnastik 2023. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2023. Hentet 13. maj 2023 (<https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/r%C3%B5%C3%B5m/1>).

EKI ÜS 2023e = mõnulema. EKI ühendsõnastik 2023. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb 2023. Hentet 13. maj 2023 (<https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/m%C3%B5nulema/1>).

ODS = Ordbog over det danske Sprog. (u.å.) Hygge. I Ordbog over det danske Sprog. Hentet 25. april 2023 (<https://ordnet.dk/ods/ordbog?query=hygge#suppl-35148>).

SYS = hubane. Õim, Asta. 2007. Sünonüümisõnastik. Eesti Keele Instituut. Hentet 29. april 2023 (http://www.eki.ee/dict/test_syn/index.cgi?Q=hubane&F=M&C06=et).

Empiri

Kass, Kristiina. 2006. *Samueli võlupadi*. Tallinn: Tänapäev.

Kass, Kristiina. 2022. *Simons magiske pude*. Fra estisk ved Birgita Bonde Hansen. Helsingør: ABC Forlag.

Kiel, Gertrude. 2018. *Hvad himlen kan fortælle os: Videnskabshistorier for børn*. København: Character Publishing.

Kiel, Gertrude. 2023. *Mida taevast võib meile rääkida: Teaduslugusid lastele*. Fra dansk ved Eva Velsker. Tallinn: Varrak.

- Kivirähk, Andrus. 2007. *Mees, kes teadis ussisõnu*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Kivirähk, Andrus. 2015. *Slangehvisleren*. Fra estisk ved Birgita Bonde Hansen. København: Jensen & Dalgaard.
- Krefeld, Michael Katz. 2015. *Sekten*. København: Lindhardt og Ringhof.
- Krefeld, Michael Katz. 2017. *Sekt*. Fra dansk ved Minna Salmistu. Tallinn: Varrak.
- Mutt, Mihkel. 2016. *Eesti ümberlõikaja*. Tallinn: Fabian.
- Mutt, Mihkel. 2019. *Vi der skal dø hilser dig: et skønlitterært essay*. Fra estisk ved Birgita Bonde Hansen. København: Jensen & Dalgaard.
- Nielsen, Kaspar Colling. 2017. *Det europæiske forår*. København: Gyldendal.
- Nielsen, Kaspar Colling. 2019. *Euroopa kevad*. Fra dansk ved Eva Velsker. Tallinn: Varrak.
- Taska, Ilmar. 2011. *Parem kui elu ja lühijutte*. Tallinn: Hea Lugu.
- Taska, Ilmar. 2017. *Større end livet: noveller*. Fra estisk ved Birgita Bonde Hansen. Jensen & Dalgaard.
- Theils, Lone. 2016. *Den blå digters kone*. København: Lindhardt og Ringhof.
- Theils, Lone. 2017. *Kurva poeedi naine*. Fra dansk ved Eva Velsker. Tallinn: Varrak.
- Valeur, Erik. 2015. *Logbog fra et livsforlis*. København: Politikens Forlag.
- Valeur, Erik. 2019. *Mees majakas*. Fra dansk ved Jaan Pärnamäe. Tallinn: Varrak.

Bilag 1

Korpuset

Dansk-estisk:

(1a) ”Naturligvis fik sagen hele landet til at gyse i den særlige form for skræk blandet velbehag, der er typisk for en nation med en stadig større trang til **hygge** og ubekymrighed, der blev målt som lykke i alle internationale undersøgelser og netop var blevet understreget af den mest købekraftige og mediefeststemte julemåned nogensinde.” (Logbog fra et livsforlis, s. 19)

(1b) "Muidugi ajas see lugu tervele taani rahvale hirmu nahka ja seda sellise hirmuseguse heaolutundega nagu ikka rahval, kel on aina suurem tung **ajaviite**, **hubasuse** ja muretuse järele. Seda taanlaste muretust on kõikides rahvusvahelistes uuringutes õnnelikkusena mõõdetud ja seda õnne oli just äsja jõulukuul rõhutatud – jõulukuul, mis oli olnud ostujõulisem ja rohkem meedia mõju all kui kunagi varem." (Mees majakas, s. 21)

(2a) ”Den nye Piphans skulle være den første fugl i en helt ny epoke, der kunne lægge alle de dårlige minder bag dem, og nu var Viggo ved at indrette det nye bur og gøre alt så **hyggeligt** som muligt for den nye beboer.” (Logbog fra et livsforlis, s. 126)

(2b) ”Uut Piphansu pidi ootama täiesti uus ajastu, kõik halvad mälestused pidid jääma kus seda ja teist. Nõnda seadiski Viggo uuele elanikule uut puuri nii **mugavaks** kui võimalik.” (Mees majakas, s. 116)

(3a) ”Dels var der noget **hyggeligt** ved at sippe og suge, som mindede ham om barndommens sipning af den syrligt bru sende Appelsin Squash; dels blev hvert nydelsesfuldt indtag kun ganske lille, og endelig blev det hele så meget desto mere velsmagende.” (Logbog fra et livsforlis, s. 144)

(3b) ” Kõrrest imemises oli midagi **hubast**, see meenutas lapsepõlvest tuttavat tunnet, kui Ove jõi hapukat ja kihisevat Appelsin Squashi; iga nauditav sõõm oli väike ja lõpuks maitstes kõik palju paremini kui muidu.” (Mees majakas, s. 132)

(4a) ”Ingen talte for alvor med dem, ingen havde tid til at sprede **hygge** og muntre dem op – eller bare slappe af sammen med dem.” (Logbog fra et livsforlis, s. 147)

(4b) ”Keegi ei võtnud neid enam tõsiselt, ei rääkinud tõsiselt, kellelgi polnud aega luua neile **hubasust** ega neid rõõmustada või lihtsalt nendega koos aega veeta.“ (Mees majakas, s. 134)

(5a) ”Kun meget selvsikre mænd, der er vant til daglig luksus, blæser på langstilkede glas og boblende velkomstdråber for **at hygge sig** i al gemytlighed med en kold pilsner lige fra køleskabet.” (Logbog fra et livsforlis, s. 328)

(5b) ”Ainult väga enesekindlatele meestele, kes on harjunud igapäevase luksusega, on õllepokaalid ja vastuvõtt külma õllega üsna ükstapuha.” (Mees majakas, s. 301)

(6a) ”Det skal nok blive rigtig **hyggeligt**.” (Hvad himlen kan fortælle os, s. 10)

(6b) ”Kindlasti on sul seal väga **mõnus**.” (Mida taevas võib meile rääkida, s. 10)

(7a) ”Du skal se, det skal nok blive rigtig **hyggeligt**.” (Hvad himlen kan fortælle os, s. 16)

(7b) ”Küll näed, siin on meil veel täitsa **mõnus**.” (Mida taevas võib meile rääkida, s. 16)

(8a) ”Der var et plysset sofaarrangement, men det var ikke sådan en sofa, man havde lyst til at sidde og **hygge** i med slik og tv.” (Hvad himlen kan fortælle os, s. 23)

(8b) ”Toas oli karvase kattega diivan, aga see ei olnud selline diivan, kus oleks tahtnud istuda ja maiustades teleka ees **mõnuleda**.” (Mida taevas võib meile rääkida, s. 23)

(9a) ”Det var egentlig en **hyggelig** lugt, syntes William.” (Hvad himlen kan fortælle os, s. 44)

(9b) ”Tegelikult **mõnus** lõhn, leidis William.” (Mida taevas võib meile rääkida, s. 44)

(10a) ”Det var faktisk en ret **hyggelig** have.” (Hvad himlen kan fortælle os, s. 111)

(10b) ”See oli tegelikult päris **õdus** aed.” (Mida taevas võib meile rääkida, s. 111)

(11a) ”Lige dér kunne han sådan set have været hvor som helst, og han besluttede sig for at forestille sig, at det ikke var hans sære tantes have, han lå i, men en **hyggelig** have i et sommerhus, som han og hans forældre engang havde lånt.” (Hvad himlen kan fortælle os, s. 111)

(11b) ”Sedamoodi lesides oleks ta võinud olla niisama hästi ükskõik kus, ja ta otsustas kujutleda, et ei lama üldse oma veidra tädi aias, vaid **õdusas** aias suvila juures, mida tema vanemad olid kord üürinud.” (Mida taevas võib meile rääkida, s. 111)

(12a) ”Det var på en måde lidt **hyggeligt**.” (Hvad himlen kan fortælle os, s. 143)

(12b) ”See oli omamoodi isegi **õdus**.” (Mida taevas võib meile rääkida, s. 143)

(13a) ”Nå da. Hvor **hyggeligt**.” (Hvad himlen kan fortælle os, s. 152)

(13b) ”Ah nii. Kui **tore**.” (Mida taevas võib meile rääkida, s. 151)

(14a) ”Det ville vi synes var vældig **hyggeligt**.” (Hvad himlen kan fortælle os, s. 152)

(14b) ”See oleks meie meelest hästi **tore**.” (Mida taevas võib meile rääkida, s. 151)

(15a) ”Det var **hyggeligt** at hilse på dig.” (Hvad himlen kan fortælle os, s. 152)

(15b) ”**Tore** oli sinuga kohtuda.” (Mida taevas võib meile rääkida, s. 152)

(16a) ”Den **hyggelige** stemning mindede ham om Havodderen, og det virkede, som om hver en by, uanset hvor den lå, havde sit eget vandingssted, hvor folk kom for at koble af.” (Sekten, s. 195)

(16b) ”**Mõnus** meeleolu meenutas talle Havoddereni ja tundus, et igal asulal, ükskõik kus see siis ka paiknes, oli oma jootmiskoht, kuhu rahvas lõõgastuma tuli.” (Sekt, s. 173)

(17a) ”Det var langt **hyggeligere**, sidst du kom forbi.” (Sekten, s. 349)

(17b) ”Eelmisel korral kui sa siin käisid, oli palju **mõnusam**.” (Sekt, s. 311)

(18a) ”De nye huse, der skulle opføres og betales af velhavende tilflyttere, skulle være bindingsværkshuse i klassisk nationalromantisk stil, og byerne skulle genopføres som **hyggelige** middelalderbyer, hvor pladser og torve blev forbundet med smalle stræder.” (Det europæiske forår, s. 38)

(18b) ”Uued püstitatavad majad, mille eest pidid maksma jõukad uusasukad, pidid olema klassikalises rahvusromantilises stiilis vahvärkmajad ja linnad kavatseti üles ehitada **õdusate** keskaegsete linnade moodi, kus väljakuid ja turge ühendavad kitsad tänavad.” (Euroopa kevad, s. 36)

(19a) ”Men på den anden side modsvares sneen og frosten af **hyggelige** stuer, hvor der er ild i pejsen, hvor snottet langsomt opløses til løbende slim, og bakterier vækkes til live.” (Den europæiske forår, s. 49)

(19b) ”Teisalt olid lumele ja pakasele vastukaaluks **õdusad** toad, kus kaminas põleb tuli, kus tatt aeglaselt voolavaks limaks lahustub ja bakterid ärkavad ellu.” (Euroopa kevad, s. 47)

(20a) ”Det var **hyggeligt**, på en måde som at gøre status, og de fandt ting, de troede var forsvundet, men som bare havde ligget bagerst i et skab i årevis.” (Den europæiske forår, s. 119)

(20b) ”See oli **mõnus**, omamoodi nagu lõpu tegemine, ja nad leidsid asju, mida olid kadunuks pidanud, aga mis olid lihtsalt aastate kaupa kapipõhjas vedelenud.” (Euroopa kevad, s. 116)

(21a) ”Han havde svært ved at lære at ride, men han kunne forestille sig, at det på et tidspunkt ville blive en **hyggelig** måde at være sammen på.” (Den europæiske forår, s. 137)

(21b) ”Ratsutama õppida oli olnud raske, aga ta kujutas ette, et millalgi saab sellest **mõnus** viis koos teistega aega viita.” (Euroopa kevad, s. 133)

(22a) ”Fordi de synes, det er **hyggeligt** at have en kat, og fordi de grundlæggende er ligeglade med, hvordan jeg har det, for jeg er jo bare en skide fugl.” (Den europæiske forår, s. 141)

(22b) ”Sest nad leiavad, et nii **mõnus** on, kui neil on kass, ja sest sügaval sisimas on neil ükskõik, kuidas minul läheb, sest mina olen lihtsalt mingi vilets lind.” (Euroopa kevad, s. 138)

(23a) ”**Hyggeligt** at møde dig.” (Den europæiske forår, s. 169)

(23b) ”**Rõõm** kohtuda.” (Euroopa kevad, s. 166)

(24a) ”Kina har købt enorme landområder rundt om i landet, fordi man kan dyrke ris året rundt, så Frederiksstad var ikke et tørt og støvet sted som flygtningelejrene i Mellemøsten eller Nordafrika, tværtimod voksede der træer og alle mulige eksotiske planter alle vegne mellem husene, og der var anlagt fem parker, hvor folk kunne mødes og **hygge sig**.” (Den europæiske forår, s. 225)

(24b) ”Hiina oli olnud üle kogu riigi tohutuid maavaldusi, sest seal sai aasta läbi riisi kasvatada, nii et Frederiksstad ei olnud kuiv ja tolmune koht nagu põgenikelaagrid Lähis-Idas või Põhja-Aafrikas, vastupidi, igal pool majade vahel kasvas puid ja kõikvõimalikke eksootilisi taimi, rajatud oli viis parki, kus inimesed saaksid **üheskoos aega veeta**.” (Euroopa kevad, s. 221)

(25a) ”Der var blevet **hyggeligere** i byen.” (Den europæiske forår, s. 232)

(25b) ”Linnas oli muutunud **mõnusamaks**.” (Euroopa kevad, s. 228)

(26a) ”Dertil kom mindst ti caféer, en vidunderlig slagter, bagerier, et konditori, tre værtshuse, og der lå **hyggelige** kroer på hovedvejene mellem byerne.” (Den europæiske forår, s. 251)

(26b) ”Sellele lisaks vähemasti kümme kohvikut, imepärane lihapood, pagariärid, üks kondiitriäri, kolm trahterit ja maantee ääres linnade vahel oli **õdusaid** kõrtse.“ (Euroopa kevad, s. 245)

(27a) ”Han red ud af gårdhaven, ud på hovedgaden, som allerede var fyldt med folk, der **hyggede sig**, snakkede, handlede.” (Den europæiske forår, s. 268)

(27b) ”Ta ratsutas aiast välja peatänavale, mis oli juba täis inimesi, kes **mõnusasti aega veetsid**, juttu ajasid, poes käisid.” (Euroopa kevad, s. 262)

(28a) ”Det havde været skide **hyggeligt**, og Franz fra Den glade gris havde været forbi på et tidspunkt.” (Den europæiske forår, s. 270)

(28b) ”See oli olnud kole **mõnus** ja Franz Vahvast Notsust oli sealt millalgi läbi astunud.“ (Euroopa kevad, s. 264)

(29a) ”Han havde danset og **hygget sig**, men på et tidspunkt trak han Leonora ved håret ind i en opgang, hvor han forsøgte at voldtage hende.” (Den europæiske forår, s. 336)

(29b) ”Ta oli tantsinud ja **lõbutsenud**, aga ühel hetkel tiris ta Leonora juukseid pidi trepikotta, kus püüdis teda vägistada.” (Euroopa kevad, s. 329)

(30a) ”Det har været virkelig **hyggeligt**.” (Den blå digters kone, s. 91)

(30b) ”Oli väga **tore**.” (Kurva poeedi naine, s. 158)

(31a) ”Sygeplejersken lukkede øjnene hårdt i, som om hun ved den handling kunne få Nora og hendes dilemma til at forsvinde fra det **hyggelige** køkken.” (Den blå digters kone, s. 107)

(31b) "Meditšiiniõde pani silmad kõvasti kinni, nagu saaks ta selle teoga Nora ja oma dilemma **õdusast** köögist kaduma panna." (Kurva poeedi naine, s. 185)

(32a) "Tændte for BBC News for at have den **hyggelige** pludren i baggrunden, mens hun skar tomater i tern til en salsa." (Den blå digters kone, s. 155)

(32b) "Pani BBC Newsi käima, et taustal oleks **õdus** vadin, sellal kui ta salsa jaoks tomateid kuubikuteks lõikab." (Kurva poeedi naine, s. 265)

Estisk-dansk

(33a) "**Omaenda löbustamise** eest ei maksa keegi sulle mitte sentigi!" (Samueli võlupadi, s. 68)

(33b) "Der er ingen, der betaler en rød reje for, at du går og **hygger dig!**" (Simons magiske pude, s. 69)

(34a) "Jah, teil on ehk raske uskuda, aga ka väga targad ja tähtsad inimesed **lõögastuvad** mõnikord puslet kokku pannes." (Samueli võlupadi, s. 125)

(34b) "Ja, det har I måske svært ved at tro, men selv meget kloge og vigtige mennesker **hygger sig** nogle gange med at lægge et puslespil." (Simons magiske pude, s. 125)

(35a) "Härra Seebimull müüs roosa villa maha ja kolis lastega linnaäärse metsatuka kõrvale **sõbraliku välimusega** majja." (Samueli võlupadi, s. 133)

(35b) "Hr. Strand solgte den lyserøde villa og flyttede sammen med børnene ind i et **hyggeligt** hus i udkanten af byen lige ved skovbrynet." (Simons magiske pude, s. 133)

(36a) "Tramm sõitis **mõnusalt** rappudes mööda Vabaduse silda üle Doonau." (Parem kui elu ja lühijutte, s. 181)

(36b) "Sporvognen kørte **hyggeligt** skrumplende ad Frihedsbroen over Donau." (Større end livet, s. 92)

(37a) ” Leiame **meeldiva** kohviku, kus saame rahulikus õhkkonnas aega teineteist silmitseda ja rääkida.“ (Parem kui elu ja lühijutte, s. 86)

(37b) ”Vi finder en **hyggelig** café med en fredelig atmosfære, så vi kan se hinanden an og snakke i fred og ro.” (Større end livet, s. 212)

(38a) ”Nende meel on rõõmus ja vaimsus eeskujulik, kui nende soov on just oma küla, alevit või linnakest **mugavamaks** ja inimväärsemaks muuta.” (Eesti ümberlõikaja, s. 44)

(38b) ”De er ved godt mod og trives åndeligt, når de har et ønske om at gøre deres egen landsby, omegn eller lille købstad **hyggeligere** og mere menneskeværdig.” (Vi der skal dø hilser dig, s. 46)

(39a) ”Ainult siis muutub elu tervikuna paremaks, siis ei valgu väiksemad kohad lõplikult tühjaks, siis pole häbi olla alevi koorekiht, siis on elu väikelinnas **mugav** ja mõnus.” (Eesti ümberlõikaja, s. 45)

(39b) ”Kun på den måde kan livet blive bedre, kun på den måde vil de små flækker ikke blive endegyldigt tømt for folk, det vil ikke længere være nogen skam at være landsbyens spidser, og livet i de små byer bliver **hyggeligt** og rart.” (Vi der skal dø hilser dig, s. 47)

(40a) ”Neist kiirgab **hubasust** ja väärikust.” (Eesti ümberlõikaja, s. 74)

(40b) ”De udstråler **hygge** og værdighed.“ (Vi der skal dø hilser dig, s. 80)

(41a) ”Mõistagi ei õigusta see viie- või üheksakorruseliste paneelmajade püstitamist keset aedlinna või **õdusasse** puitagulisse.” (Eesti ümberlõikaja, s. 75)

(41b) ”Det retfærdiggør naturligvis ikke opførelsen af fem- og nieters boligblokke midt i en haveby eller en **hyggelig**, gammel bydel med træhuse.” (Vi der skal dø hilser dig, s. 80)

(42a) ”Siin on **kodune**, siin on arhailiselt armas.” (Eesti ümberlõikaja, s. 106)

(42b) ”Her er **hjemlig hygge** og arkaisk tuttenuttet.” (Vi der skal dø hilser dig, s. 116)

(43a) ”See ei mahu nende skeemidesse, sest takistaks neil siin **mõnusal**t külas käimast ja meid maailmas teistele eeskujuks toomast.” (Eesti ümberlõikaja, s. 107)

(43b) ”Det passer ikke ind i deres planer, for det ville forhindre dem i at komme på **hyggelige** besøg og fra at bruge os som forbillede over for andre ude i verden.” (Vi der skal dø hilser dig, s. 117)

(44a) ”Nii **tore**, kui sul on kusagil oma maa, kus kõik räägivad su keelt.” (Eesti ümberlõikaja, s. 107)

(44b) ”Det er så **hyggeligt** at have sit eget land et sted, hvor alle taler ens sprog.” (Vi der skal dø hilser dig, s. 117)

(45a) ”Justkui tahtnuksin tutvuda olukorraga, umbes et „praegu ma ei saa, pole aega, aga vaatan endale valmis **mõnusa** kohakese, kuhu hiljem kindlasti tulen”.” (Eesti ümberlõikaja, s. 114)

(45b) ”Som ville jeg være på højde med situationen, som i ”lige nu kan jeg ikke gå derind, jeg har ikke tid, men jeg udser mig et **hyggeligt**, lille sted, som jeg helt sikkert vil vende tilbage til senere”.” (Vi der skal dø hilser dig, s. 126)

(46a) ”Ma ei teadnud, mida ma peaksin kartma, kuid inimeste pagemine oli metsale otsekui augu sisse lõõnud ja sellest august oli vanasse **õdusasse** laande nõrgunud midagi võõrast ning ebaseaduslik.” (Mees, kes teadis ussisõnu, s. 118)

(46b) ”Jeg vidste ikke, hvad der var at være bange for, men det var, som om folks flugt havde slået hul i skoven, og at noget fremmed og ubehageligt havde sneget sig gennem det hul ind i vores før så **hyggelige** og hjemmевante skov.” (Slangehvisleren, s. 141)

(47a) ”**Hubases** pimeduses nohisesid vaikselt magada sajad rästikud, kusagil nende keskel olid ka mu ema, õde ja onu, kõik oli rahulik, kõik oli hästi, külasse kolinud Pärtel ja teised inimesed tundusid olevat vaid mingid varjud, kes ununesid kohe, kui mõte juhuslikult nendele eksis ja ma mõtlesin vaid sellest, kui hea on magada.” (Mees, kes teadis ussisõnu, s. 133)

(47b) ”Hund redvis af hugorme samlede sig i det **hyggelige** mørke for at slumre, et sted blandt dem lå min mor, søster og morbror, alt åndede fred og ro, alt var godt, Pärtel og de andre mennesker, der var flyttet ind til landsbyen var som skygger, som man glemte igen, så snart den flygtige tanke om dem havde passeret en, og jeg tænkte kun på, hvor rart det var at sove.” (Slangehvisleren, s. 158)

(48a) ”“Küll oleks **tore**, kui Hiie vahel meie juurde sööma tuleks,” lausus ta naeratades ning puhus tuld suuremaks.” (Mees, kes teadis ussisõnu, s. 152)

(48b) ”»Det ville nu være **hyggeligt**, hvis Hiie kom og spiste sammen med os en gang imellem,« sagde hun med et stort smil og pustede til ilden.” (Slangehvisleren, s. 179)

(49a) ”Pead ikka ka varsti Hiie koju tooma, nii **tore** ju, kui sul oleks pisikene poja!” (Mees, kes teadis ussisõnu, s. 158)

(49b) ”Du må også snart se at flytte sammen med Hiie, det kunne være så **hyggeligt**, hvis du havde en lille dreng!” (Slangehvisleren, s. 186)

(50a) ”Veidi aja pärast leidsime ka sobiva ööbimispaiga, ma süütasin lõkke ja Hiie asus jänest küpsetama, samal ajal kui mina koobast vooderdasin ja igal moel **mõnusamaks** püüdsin muuta.” (Mees, kes teadis ussisõnu, s. 209)

(50b) ”Efter et stykke tid fandt vi også et passende sted at sove, jeg lavede et bål og Hiie gav sig til at stege haren, mens jeg gjorde mit bedste for at gøre grotten beboelig og **hyggelig** med bløde underlag at sove på.” (Slangehvisleren, s. 245)

(51a) ”Tähtis on see, et me saame ilusa tule ja toreda pulma, et ma saame süüa hästi pruuniks küpsetatud praadi ja **tunneme end mõnusalt.**” (Mees, kes teadis ussisõnu, s. 261)

(51b) ”Det vigtigste er, at vi får et flot bål og et fint bryllup, og at vi får velstegt kød og **hygger os.**” (Slangehvisleren, s. 306)

(52a) ”Ma jääme kiigeplatsile, kuid istusime Magdaleenaga teistest eemal ja meil **oli hea olla.**” (Mees, kes teadis ussisõnu, s. 303)

(52b) ”Magdaleena og jeg blev på pladsen, men satte os lidt på af stand af de andre og **hyggede os.**“ (Slangehvisleren, s. 352)

(53a) ”Poiss, meil oli sinuga **tore.**” (Mees, kes teadis ussisõnu, s. 357)

(53b) ”Min dreng, vi har haft det **hyggeligt.**” (Slangehvisleren, s. 414)

(54a) ”**Tore**, et läbi astusid!” (Mees, kes teadis ussisõnu, s. 364)

(54b) ”**Hyggeligt**, at du kom forbi!” (Slangehvisleren, s. 422)

(55a) “Minu jaoks kallid või ka valusad mälestused oluaks tema jaoks vaid mingid arusaamatud sõnumid tundmatust, kaugest maailmast – võõras kummaline lõhn, mis tungib järsku su koopasse ning segab tukkumist vana hea **koduse** leha soojas embuses.” (Mees, kes teadis ussisõnu, s. 367)

(55b) “Ting, der for mig var kære, men også smertefulde minder, ville for hende blot være uforståelige ord fra en ukendt og fjern verden – en sær, fremmed lugt, der trænger sig ind i ens grotte og forstyrrer ens blunden, som man ligger der omgivet af varmen fra hjemmets egen **hyggelige** stank.” (Slangehvisleren, s. 426)

(56a) ”Meil oleks Mõmmiga hea meel, kui sa meid vaatamas käiks.” (Mees, kes teadis ussisõnu, s. 368)

(56b) ”Bamse og jeg synes, det kunne være **hyggeligt**, hvis du kom på besøg.”
(Slangehvisleren, s. 426)

(57a) ”Kas pole **kena** kohtumine üle hulga aja?” (Mees, kes teadis ussisõnu, s. 369)

(57b) ”Er det ikke **hyggeligt** at mødes efter så lang tid?” (Slangehvisleren, s. 428)

Bilag 2

Kommentarer fra oversætterne

Eva Velsker:

1. Hvad er der svært ved oversættelse mellem dansk og estisk?

Jeg kan ikka komme i tanke om nogle vanskeligheder, som er karakteristiske specielt for dansk. Der er snarere tale om generelle vanskeligheder, som alle oversættere kender (kulturspecifikke detaljer, vendinger osv). Grammatisk set er det endda relativt nemt, eftersom der findes stor germansk påvirkning (for eksempel sætningsstruktur - at oversætte fra finsk kan være en hel del vanskeligere i denne henseende).

2. Hvad er din oplevelse med hygge? I hverdagslivet? I litteratur?

Hygge er selvfølgelig enormt vigtig for danskere og for dansk kultur, som studerende blev man introduceret for konceptet tidligt og grundigt. Jeg husker at vi med andre estiske studerende i folkehøjskolen skæmtede at vi burde låne og tilpasse ordene – ”hüge“, „hügelik“, „hügelema“ (og vi brugte dem også i et stykke tid).

3. Hvilke tanker har du, når du skal oversætte ”hygge”, ”hyggelig” eller ”at hygge sig”?

Mine tanker? „Hm, hvordan skal jeg oversætte denne gang?“ måske – for det afhænger jo meget af konteksten. Man kan ikke oversætte det altid med det samme ord (det ved du åbenbart godt). Og betydningsfeltet er jo breder end fx estisk ’ödus’ eller lignende (et hyggeligt menneske).

Birgita Bonde Hansen:

1. Hvad er der svært ved oversættelse mellem dansk og estisk?

Eftersom jeg ellers oversætter fra finsk til dansk, hvor det finske sprogs anderledes struktur nok er den største udfordring, bliver man sammenlignet med at oversætte fra finsk til dansk hjulpet rigtig meget på vej af den noget mere ens syntaktiske struktur mellem estisk og dansk. Det sværeste er vel at omsætte den noget anderledes historiske virkelighed, esterne har med i bagagen, samt diverse

kulturelle begreber, især mytologiske som i Andrus Kivirähks SLANGEHVISLEREN. I samme værk – og senere i flere andre, blandt andet Meelis Friedenthals PILEKONGEN og Mehis Heinsaars noveller – bemærkede jeg også, at estisk kan skrive meget talesprogligt om emner og perioder, hvor dansk ville undgå talesprog, og i den forstand kan det være svært at vælge et passende stilistisk leje. Men som sådan oplever jeg det ikke som svært at oversætte fra estisk til dansk.

2. Hvad er din oplevelse med hygge? I hverdagslivet? I litteratur?

Tja, alle kulturer har jo deres fænomener, og hygge er så dansk. Det betyder jo ikke, at man ikke gør hyggelige ting i Estland, men bruger bare andre ord for det. Estisk hygge er ligesom den finske ofte bundet op på sauna og natur, men også ligesom den danske på god mad og venner, så jeg oplever ikke en stor modsætning. At man så bruger andre ord for hyggen i litteraturen er jo meget naturligt. Et af de eneste steder, jeg har brugt ordet hygge i en oversættelse, er når jeg oversætter krimier (finske), der som stilart er noget mere fri og afslappet, og i højere grad skal afspejle en stemning, læseren kan relatere til, end udelukkende at gengive en anden kulturel virkelighed.

3. Hvilke tanker har du, når du skal oversætte ”hygge”, ”hyggelig” eller ”at hygge sig”?

Jeg oversætter kun fra estisk til dansk, så jeg har aldrig oversat ordet hygge eller hyggelig. Jeg har også kun sjældent brugt det i mine oversættelser til dansk, jf. forrige svar.

Bilag 3

Mona Bakers (1992: 21-26) liste over forskellige typer af ikke-ækvivalens:

- (a) Culture-specific concepts;
- (b) The source-language concept is not lexicalized in the target language;
- (c) The source-language word is semantically complex;
- (d) The source and target languages make different distinctions in meaning;
- (e) The target language lacks a superordinate;
- (f) The target language lacks a specific term (hyponym);
- (g) Differences in physical or interpersonal perspective;
- (h) Differences in expressive meaning;
- (i) Differences in form;
- (j) Differences in frequency and purpose of using specific forms;
- (k) The use of loan words in the source text.

Kinnitus töö iseseisvalt kirjutamise kohta

Mina, Helene Maria Kikas, kinnitan, et olen lõputöö kirjutanud iseseisvalt. Kõikidele töös kasutatud teiste autorite töödele, põhimõtteliste seisukohtadele ning muudest allikatest pärinevatele andmetele on viidatud.

Helene Maria Kikas

05.06.2023

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Helene Maria Kikas,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose **Er ”hygge” uoversættelig? Om oversættelse af ”hygge” mell dansk og estisk,** mille juhendajad on Mie Mortensen ja Øyvind Rangøy, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Helene Maria Kikas

05.06.2023